

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Institut mezioborových studií Brno

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Název:

***Osobnost člověka a jeho deviantní
a delikventní sexualita v teorii a praxi.***

Autor:

Bc. Alice Salayová

Vedoucí práce:

PhDr. Antonín Olejníček

Brno 2005

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Jičíněvsi dne 15.3.2005

.....

*Děkuji PhDr. Antonínu Olejníčkovi za odborné vedení
při psaní této bakalářské práce, jeho ochotu a cenné rady.*

OBSAH:

ÚVOD	1
1. OSOBNOST ČLOVĚKA A JEHO SEXUALITA	3
1.1 Osobnost – pojem, struktura, dynamika	3
1.2 Lidská sexualita	4
2. DEVIANTNÍ A DELIKVENTNÍ SEXUALITA	7
2.1 Pojem deviantní a delikventní sexuality	7
2.2 Etiologie sexuálních deviací	8
2.3 Druhy sexuálních deviací	8
2.3.1 Deviace v aktivitě	9
2.3.2 Deviace v objektu	12
2.3.3 Deviace kombinované a polymorfní	15
2.4 Sexuální deviace a delikvence u žen	16
3. FORENZNÍ ASPEKTY DEVIANTNÍ A DELIKVENTNÍ SEXUALITY	17
3.1 Sexuální trestná činnost a trestná činnost sexuálních deviantů	17
3.1.1 Sexuální trestná činnost	17
3.1.2. Trestná činnost sexuálních deviantů	20
3.2 Základní charakteristiky sexuálních deviantů a delikventů	22
3.2.1 Základní charakteristiky sexuálních deviantů	22
3.2.2 Základní charakteristiky sexuálních delikventů	24
3.2.2.1. Pachatelé pohlavního zneužívání	25
3.2.2.2 Pachatelé incestu	26
3.2.2.3 Pachatelé sexuální agrese (sexuální patologičtí agresori)	27
3.3 Základní charakteristiky obětí sexuálních trestných činů. Následky sexuální delikvence na obětech	28
3.4 Vliv alkoholu a pornografie na sexuální delikvenci	30
3.5 Trestní odpovědnost a znalecké posuzování sexuálních delikventů	32
3.6 Léčba sexuálních delikventů a její úskalí	33
3.7 Prevence sexuální trestné činnosti	35

ZÁVĚR	37
POUŽITÁ LITERATURA	38

ÚVOD.

Člověk se rodí jako tvor sexuální a sexualita provází celý jeho život. Má nenahraditelnou úlohu v zachování druhu a rozhoduje o struktuře společnosti. Je jedním z nejčastějších témat v rozhovorech mezi lidmi i v umění. Sexualita motivovala jednání lidí po celou lidskou existenci, a to nejen ve smyslu pozitivním – ani sebepřísnější tresty neodradily jedince od toho, aby páchali sexuální zločiny.

To, co je v oblasti sexuality normální či nikoli, bylo vždy závislé na dané společnosti a době. Pro 20. století byla příznačná sexuální revoluce v 60. letech, která do značné míry změnila postoj společnosti k sexualitě. Vedle pozitivního, jako nastolení tolerance k sexuálním menšinám a odmítnutí dvojí morálky (pro muže a ženy), však také přinesla nežádoucí společenské jevy v sexuální oblasti – liberalizaci přístupu ke komerčnímu sexu, nepravdivé modely pohlavního chování ve všudypřítomných erotických materiálech a nepřiměřený zájem o pohlavní abnormality.

Také postoj k sexuálním deviacím se postupem doby vyvíjel a měnil. Důkazem toho je například vyškrtnutí homosexuality z klasifikace sexuálních poruch, což v minulosti vedlo ke společenské i právní diskriminaci homosexuálů. Nelze tedy ani vyloučit, že se takto bude dít i s dalšími sexuálními variacemi se zanedbatelnou či nulovou mírou společenské nebezpečnosti, například u transvestitismu či fetišismu.

Ve své práci se snažím problematiku sexuálních deviací a sexuální delikvence uchopit celistvě – z psychologického i forenzního hlediska. Cílem práce je poukázat na rozdíl, který je mezi těmito pojmy, neboť často, a to i ze strany odborníků, bývá mezi ně kladeno rovnítko, a dále se zabývat nejen samotným fenoménem a jeho projevy, ale také jeho příčinami, psychologickými charakteristikami pachatelů i možnostmi (či nemožnostmi) jejich nápravy. Práce je členěna do tří částí.

V první části se věnuji osobnosti člověka a jeho sexualitě všeobecně a tato část je výchozí pro danou problematiku rozpracovanou v následujícím textu.

Druhá část je zaměřena na vysvětlení pojmů sexuální deviace a sexuální delikvence, vysvětlení příčin sexuálních deviací a popis jednotlivých druhů. Také se krátce věnuji otázce žen a jejich sexuálních deviací a delikvence v této oblasti.

Ve třetí, poslední, části se zabývám forenzními aspekty – sexuálními trestnými činy z hlediska historie i současnosti, trestnou činností, které se mohou dopouštět

sexuální devianti, základními charakteristikami sexuálních deviantů a delikventů všeobecně i u vybraných konkrétních trestných činů a jejich oběťmi zejména z hlediska újmy na nich spáchané. Dále se věnuji často diskutované otázce vlivu alkoholu a pornografie na sexuální delikvenci a následkům spáchání sexuálního deliktu pro pachatele, kterými jsou znalecké posuzování a na jeho základě případná trestní odpovědnost a nařízení ochranné léčby. Zde se zabývám jednotlivými formami ochranné léčby, kritériem pro jejich volbu, jejich výhodami i nedostatky a konkrétními způsoby léčby. Jako poslední, byť významem prvořadá, je v této části zmíněna problematika a možnosti prevence sexuální delikvence.

Práce je doplněna o kasuistiky popisující a dokreslující jednotlivé druhy sexuálních deviací.

1. OSOBNOST ČLOVĚKA A JEHO SEXUALITA

1.2 Osobnost – pojem, struktura, dynamika

Každý člověk, je určitou individualitou, osobností. Pojem osobnost lze vymezit jako relativně trvalé uspořádání biologických, psychologických a sociálních charakteristik člověka do jedinečného celku duševního dění.

Relativní stálost uspořádání osobnosti dává možnost změny vlivem biologických změn či získaných zkušeností, což je základním předpokladem pro výchovu i převýchovu jedince.

Jednotlivé složky osobnosti tvoří: biologické znaky (vzhled, stáří apod.), sociální znaky (zařazení ve společnosti), psychické procesy, psychické stavy, dílčí psychické předpoklady (vědomosti, dovednosti, zájmy, postoje atd.) a psychické vlastnosti (rysy, temperament, charakter atd.).

Jedinečnost každého jedince, jeho osobnosti, je dána jednak vnějšími podmínkami jeho života a jednak jeho vnitřní výbavou. Vnější podmínky zahrnují vliv společnosti, ve které jedinec žije, kulturu, příslušnost k určité sociální vrstvě a styl výchovy v rodině, ve škole a dalších institucích. Vnitřní výbava člověka je tvořena dědičnými a vrozenými faktory.

Vnitřní a vnější podmínky působí ve vzájemné součinnosti – vrozené předpoklady jsou od počátku života jedince výrazně ovlivňovány společenským prostředím, ve kterém žije. Mohou jím být rozvíjeny, ale v nepříznivých podmínkách i bržděny a deformovány.

Struktura osobnosti a neustále se měnící podmínky prostředí ovlivňují duševní děje probíhající v osobnosti jedince i jeho vývoj, tedy dynamiku osobnosti.

1.2 Lidská sexualita

Samotný pojem sexualita je odvozen z latinského slova *sexus*, které poprvé použil Marcus Tullius Cicero a chápal tím výhradně pohlavnost. Akademický slovník cizích slov popisuje sexualitu jako „širokou oblast biologických a psychických jevů vztahujících se k pohlavnímu životu“.¹ Sexualita je vlastní všem živočichům. Tu část sexuality, která patří výhradně člověku, nazýváme *lidskou sexualitou*.

Lidská sexualita představuje jeden ze základních individuálních a interpersonálních motivů v životě jedinců. Ovlivňuje osobnost člověka i jeho mezilidské vztahy. Je specifickou formou sociální komunikace – pohlavní styk pak lze nazvat zvláštním intimním druhem dorozumívání mezi jedinci.

Lidská sexualita je velmi komplikovaný jev. Nelze ji chápat a redukovat pouze na biologický instinkt („sexuální pud“), projevující se vyhledáním jedince opačného pohlaví za účelem rozmnožování. Zahrnuje také celou škálu aktivit, které mají signalizovat sexuální zájem subjektu a navodit sexuální zájem objektu.

Podmínkou přiměřeného sexuálního chování je zdravý sexuální vývoj člověka, zahrnující tělesné i duševní zdraví spolu s vývojem v přiměřeném sociálním prostředí. K formování sexuality dochází před porodem, v jeho průběhu i po narození. V prenatalním období se projevují genetické faktory, rozvíjí se sexuální centra v mozku a vyvíjí se pohlavní orgány. V době porodu může vlivem negativních událostí (např. přidušením plodu) dojít k rozvoji různých psychopatologických stavů s vlivem na budoucí sexuální chování. Po narození se projevují faktory psychogenní a sociogenní (vliv rodiny a společenského prostředí) a také situační (např. zkušenosti s pohlavním zneužitím).

Rozhodujícími aspekty sexuálního vývoje jsou procesy formování sexuální identifikace, sexuální role, sexuálních preferencí a sexuálního chování spolu s vývojem sexuálních emocí.

Sexuální identifikace je pocit příslušnosti k určitému pohlaví. Vytváří se v druhém trimestru nitroděložního vývoje a definitivně formuje po porodu součinností dané predispozice a vlivů prostředí.

¹ Petráčková, V., Kraus, J. a kol. Akademický slovník cizích slov. 1. vyd. Praha: Academia, 2001. s. 688

Projevem sexuální identifikace je schopnost jedince zaujmout odpovídající **sexuální roli**. Zde jsou rozhodující kulturně-společenské vlivy, zprostředkované především rodinou. Prostřednictvím rodičů si dítě osvojuje adekvátní vzorce chování a postoje k druhému pohlaví. Později, ve školním věku, se k rodičovskému vlivu připojuje vliv vrstevníků, školy, médií a širšího socio-kulturního prostředí, ale i vliv náboženství či určitého onemocnění (invalidita, psychosomatické onemocnění).

Sexuální preference (sexuální orientace) je způsob, kterým jedinec dosahuje sexuálního uspokojení a jaký objekt eroticky preferuje. Uplatňují se zde zejména vrozené faktory, proto snahy o změnu sexuální orientace nebývají úspěšné.

Sexuální chování lze pozorovat u člověka již od raného dětství. Výzkumy prokázaly genitální stimulaci spojenou s orgasmem již v šestém měsíci života dítěte. Jako naprosto přirozené a neškodné jsou odborníky hodnoceny sexuální hry u dětí, které jsou projevem normální dětské zvědavosti, a masturbace jako převládající sexuální aktivita až do zahájení párových sexuálních styků. V období puberty a adolescence dochází k rozvoji sexuálních emocí, které podmiňují vývoj sexuálního chování. Jedná se o schopnost sexuálního vzrušení, prožitkového vyvrcholení (orgasmu), sexuálního uspokojení a pocit zamilovanosti. V sexuálním chování mužů a žen jsou zřetelné rozdíly dané především biologicky, ale také sociálně kulturními a ekonomickými vlivy. Muži mají biologické dispozice k vyšší sexuální promiskuitě a neosobní kopulaci, ženy jsou naopak více selektivnější a jejich sexuální chování více závisí na kvalitě partnera a celého vztahu.

Na základě výše uvedeného lze tedy normální lidskou sexuální motivaci charakterizovat:

- pevnou sexuální identifikací spojenou s dobře osvojenou sexuální rolí,
- erotickou preferencí objektu opačného pohlaví,
- sexuální zralostí apetovaného objektu,
- kooperací partnera,
- vzájemností (vytvořením páru),
- adekvátní technikou sexuální interakce, se kterou souhlasí oba partneři a participují na ní.

Normalitu sexuálního chování je ovšem nutno posuzovat z hlediska historického, kulturního a společenského určujícího normy v dané společnosti i vzhledem k individuálně specifickým rysům osobnosti podmíněným například

rodinnou výchovou, zkušenostmi jedince, jeho věkem či pohlavím, ale i somatickou výbavou či jejími změnami.

2. DEVIANTNÍ A DELIKVENTNÍ SEXUALITA

2.1 Pojem deviantní a delikventní sexuality

Sexuální deviace a sexuální delikvence jsou dva pojmy, které je nutno od sebe odlišovat a které spolu nemusí vůbec souviset. Všeobecně lze charakterizovat sexuální deviaci jako poruchu duševního zdraví, zatímco sexuální delikvenci jako porušení sociálních (právních) norem sexuálního chování v dané společnosti.

Sexuální deviace (někdy také označované jako *parafilie*) jsou od většinové sexuální normy odlišné pohlavní představy a aktivity. Jedná se o stavy trvale kvalitativně změněné sexuální motivace člověka, které se mohou projevovat v oblasti sexuální identifikace a sexuální role, sexuální orientace či sexuálního chování. K sexuálním deviacím nepatří zvláštnosti sexuálního chování kvantitativní povahy, tedy nízká sexuální apetence či hypersexualita, stejně tak ani záliby v některých méně obvyklých praktikách.

Projevy sexuálních deviací mohou zahrnovat širokou škálu aktivit od společensky nevhodného, ale neškodného chování až po závažné a nebezpečné jednání charakteru trestného činu. Ne každý sexuální deviant je tak zároveň i sexuálním delikventem – mnoho z nich nikdy žádný sexuální delikt nespáchá a své deviantní potřeby uspokojují jiným, náhradním a společensky přijatelným, způsobem. Často bývají také schopni normálního sexuálního chování, byť je pro ně méně přitažlivé než jejich preferovaná aktivita.

Mezi obecná diagnostická kritéria pro sexuální deviaci patří tyto podmínky:

- opakované prožívání intenzivní sexuální touhy a fantazie týkající se neobvyklých objektů a aktivit,
- vyhovění těmto touhám nebo pocit citelného obtěžování jimi,
- preference je přítomna nejméně šest měsíců.

Od sexuální deviace je nutné odlišovat **deviantní chování**, které se u nedevariantních jedinců objevuje pod tlakem afektu, alkoholu, drog, omezeného přístupu k obvyklým sexuálním objektům, vlivem skupinového nátlaku apod. Sexuálně motivovaných deliktů (**sexuální delikvence**), například znásilnění či pohlavního

zneužívání, se tak mnohdy dopouštějí příslušníci sexuální většiny, tedy s lidé s konvenční sexuální motivací. Zastoupení deviantních jedinců mezi pachateli sexuálních deliktů se dle různých autorů velmi liší – od 10 - 15 % až k tendenci vidět vadný psychosexuální vývoj u všech pachatelů.

2.2 Etiologie sexuálních deviací

Příčiny sexuálních deviací nejsou přesně známy. Bývají vícečetné, podmíněné biologicky i získané z prostředí.

Předpoklady k sexuálně deviantním projevům se utváří již ve velmi časných fázích prenatalního vývoje, zejména vlivem hormonálních mechanismů, a mají setrvalý charakter (nelze je měnit podmiňováním). Problematika dědičnosti sexuálních deviací a mozkových anomálií u sexuálních deviantů není prozatím dostatečně prozkoumána.

Výchovné vlivy působí na deviantní vlastnosti jen ve velmi omezené míře. Výchova rozhoduje o tom, jak se subjekt chová a jak se svou deviací v životě naloží, zda se naučí se svou poruchou žít tak, aby se nedostal do rozporu s morálkou a právními normami. Má tedy spíše formující roli a může vrozené deviantní dispozice buď utlumovat nebo naopak podporovat. Negativně v tomto směru působí zejména výchovné zanedbávání, emoční deprivace, agresivita a alkoholismus rodičů, nedostatek rodičovského dohledu, pocit nedostatku bezpečí a celkově narušený vztah k rodičům i mezi rodiči navzájem. Prokázaný vliv na rozvoj deviantního chování také často mívají rané psychosexuální zranění.

2.3 Druhy sexuálních deviací

Zkušenosti klinické praxe svědčí o tom, že předmětem abnormální sexuální preference se v podstatě může stát cokoli a stejně tak různé jsou i způsoby dosahování sexuálního uspokojení.

Určitá sexuální nevyhraněnost ovšem nemusí být vždy poruchou preference. Může být jen projevem psychosexuální nevyzrálosti. Takový jedinec může uskutečňovat sexuální styk s nepřiměřenými objekty či nepřiměřenými sexuálními aktivitami, ale nejsou jím preferovány a je schopen normálního sexuálního chování. Deviantní jednání se u těchto jedinců projevuje v období dospívání a po pubertě a rané adolescenci může spontánně vymizet.

Sexuální deviace lze rozlišit na dvě velké skupiny: deviace v aktivitě a deviace v objektu. Kromě toho se může vyskytnout současně více druhů deviantních preferencí – tzv. deviace kombinované.

2.3.1 Deviace v aktivitě

Deviace v aktivitě jsou poruchy ve způsobu dosahování sexuálního vzrušení a uspokojení. Patří zde:

- voyeurismus,
- exhibicionismus,
- frotérství a tušérství,
- patologická sexuální agresivita,
- sadismus,
- masochismus,
- transvestitismus,
- jiné deviace v aktivitě (erotografomanie, skatofilie,...).

Podstatou **voyeurismus** (viz příloha č.1) je dosažení uspokojení tajným sledováním intimního počínání nic netušících anonymních objektů, spojené většinou s masturbací. Přitom se může jednat o intimní aktivity erotického (mazlení, soulož, onanování) i neerotického charakteru (převlékání, koupání, močení). Voyeur preferuje tento způsob uspokojování i v případě, kdy je partner adekvátního věku a pohlaví dostupný a kdy neexistuje ani sociální překážka sexuální interakce. Většina voyeurů zahajuje svou deviantní kariéru již před patnáctým rokem věku.

Voyeuři mají obvykle své „rajony“, ve kterých přesně vědí kdy a kdy mohou sledovat své vytipované objekty v intimních situacích. Někdy si vybírají i povolání či

koníčky, které jim usnadňují realizovat své potřeby a zároveň při eventuálním odhalení zakrýt a vysvětlit své chování (např. umývání oken, astronomie). U většiny jsou jejich voyeuristické potřeby velmi naléhavé a voyeuristické aktivity časté.

Voyeuři málokdy vyhledávají odbornou pomoc a pokud tak činí, je to spíše kvůli neurotickým problémům a sexuálním dysfunkcím v partnerství způsobených právě deviací.

Určitými variantami voyeurismu jsou *skoptolagnie* (pozorování lidí během sexuálních aktivit), *skopofilie* (pozorování nahých objektů), *mixoskopie* (pozorování souložících párů), *piktofilie* (preferenci obecných nebo pornografických obrazů či videonahrávek, o samotě nebo s partnerem). Na rozdíl od pravého voyeurismu není u těchto aktivit splněn požadavek anonymity objektů či nevědomost objektů o tom, že jsou sledovány.

Exhibicionismus (viz příloha č.2) patří k nejčastěji se vyskytujícím sexuálním deviacím. Spočívá v opakovaném obnažování genitálu před neznámými osobami, ženami či dětmi, za účelem sexuálního vzrušení. Toto odhalení bývá zpravidla spojeno také s masturbací, ale někdy se exhibicionista uspokojí pouhým obnažením údu. Recidiva tohoto jednání bývá velmi častá.

Svědům svého počínání nebývají zpravidla exhibicionisté nebezpeční. Se svými objekty nenavazují žádný kontakt a udržují od nich určitou vzdálenost. K sexuálnímu vzrušení jim stačí pohled kolemjdoucí osoby, aniž si připouští, že ta o něj nestojí. Často dokonce žijí v iluzi, že se ženám jejich chování líbí a vzrušuje je. Pro své aktivity si zpravidla vybírají osamělá místa jako jsou parky, průchody apod. a většina exhibic probíhá za denního světla.

Frotéři a tušéři dosahují sexuálního vzrušení a uspokojení, když se tisknou na ženy v situacích zcela neosobních, případně je v takových situacích osahávají. Ukájejí se třením penisu o oběť (frotéři) nebo osaháváním objektu na intimních místech (tušéři), přitom dotykový kontakt je tím jediným, o co usilují. Nemají tendenci s objektem nijak komunikovat. Činnost frotérů nezřídka končí i ejakulací na šaty dotyčných objektů.

Jedinci postižení touto poruchou vyhledávají pro své aktivity tlačenice v hromadných dopravních prostředcích, nejružnější fronty, koncerty populární hudby apod. Tušéři také někdy osahávají ženy, které pouze míjejí na ulici. Jedná se zejména o letmé doteky prsou, genitálu či hýždí.

Typičtí tušéři a frotéři nebývají nebezpeční z hlediska eskalace agresivity vůči objektu.

Patologická sexuální agresivita (viz příloha č.3) patří k nejnebezpečnějším deviacím. Sexuálního vzrušení a uspokojení je dosahováno překonáváním odporu napadené eroticky nevytlačené ženy a minimalizací její kooperace. Pachatel atakuje neznámou ženu, přičemž jeho útok je prudký a nepředchází mu žádný pokus o verbální komunikaci. Napadenou ženu osahává, někdy ji povalí na zem a znásilní. Jeho jednání připomíná chování lovce. Typické je opakování sexuálního násilí stejného charakteru. Oproti sadistovi, ale pachatel oběť netrýzní a neprodluhuje její utrpení.

Sadismus získal svůj název podle francouzského spisovatele a filozofa markýza de Sade, který ve svých knihách popisoval sexuální praktiky spočívající v bití a ponižování. Sadista je vzrušován agresí, dominancí a možností totální kontroly nad objektem svého zájmu. Vzrušuje jej fyzické i psychické násilí, které může mít celou škálu podob - od intimní, zpravidla neškodné, erotické záliby (fetišistický sadismus) až po agresivní a útočné chování, někdy dokonce ve formě sexuální vraždy (agresivní sadismus). Někdy se také hovoří o tzv. pseudopedagogickém sadismu zaměřeném na děti a dospívající. Všechny tyto deviace mohou být heterosexuální, homosexuální i bisexuální. Někteří sadisté ukájejí své chutě i na zvířatech (zoofilní sadismus).

Předmětem erotického zájmu u *fetišistického sadismu* není objekt, ale určité rekvizity, které souvisí s násilím (pouta, obojky, řetězy, biče apod.). Své aktivity fetišistický sadista realizuje nejčastěji buď v rámci partnerských vztahů nebo návštěvou specializovaných klubů. Tato porucha může mít i podobu fantazijní (ideatorní sadismus), jakožto nejružnější pseudoumělecká literární či výtvarná činnost.

Agresivní sadisté (viz příloha č.4) potřebují k dosažení vzrušení objekt svého zájmu před stykem, během něho či místo něj učinit nehybným, čehož dosahují omámením, rdoušením, omráčením, bitím, svazováním, řezáním apod. Jejich počínání bývá rituálně stereotypní. Důležitá a přitažlivá je pro ně možnost libovolně manipulovat s obětí. Své oběti ponižují a trýzní. Někteří z nich po činu poškozují či zohavují těla obětí. Do této kategorie patří i sexuální vrazi. Méně nebezpeční jsou poté tzv. *žiletkáři*, kteří využívají tlačenic k rozřezávání svrchních oděvů žen žiletkou či břitvou a *saliromani*, kteří v davu potřísňují šaty anonymních objektů kyselinou či lepidlem.

Pseudopedagogičtí sadisté, kterými bývají muži i ženy, se zaměřují na děti či dospívající, nad kterými se snaží dominovat a nutí je podrobovat se tvrdé kázni a poslušnosti. Násilí, které při své svérázné „výchově“ používají, může být mírné, ale může mít i podobu dlouhodobého psychického či tělesného trýznění oběti. Nejčastěji se tato forma sadistů uplatňuje v rámci výchovy dětí, a to jak v rodině, tak i v institucích.

Masochisté jsou přesnými opaky sadistů. Pro sexuální vzrušení potřebují být pokořováni a ponižováni, biti či týráni. Tyto aktivity mohou být přijímány, jak od druhých, tak i provozovány samy masochisty v rámci autoerotiky pomocí nejrůznějších mučících nástrojů, škrtdel a oprátek. Nejedna masochista tak nechtěně spáchal i sebevraždu oběšením. Nebezpečným způsobem může být také stimulace elektrickým proudem či požívání jedů.

Transvestitismus se projevuje nošením šatů opačného pohlaví za účelem sexuálního vzrušení, popřípadě i vystupování v roli opačného pohlaví. K tomu se váže také naličení a používání dámských doplňků. S přestrojováním začíná transvestita zpravidla již v dětství či pubertě. Často mívá také typicky ženské zájmy jako je móda, líčení, účesy apod. Oproti transsexualitě nebývá transvestitismus provázen trvalou identifikací s opačným pohlavím a touhou po změně pohlaví. Komerční aktivity mužů, kteří se převlékají do ženských šatů a vystupují v zábavních podnicích (tzv. travesty show) není transvestitismem, protože tak nečiní za účelem dosažení sexuální vzrušení, nýbrž finančního zisku. Někdy bývá transvestitismus označován také jako tzv. velký fetišismus a zařazován do kategorie deviace v objektu.

Dalšími deviacemi v aktivitě jsou například **erotografomanie**, při které dochází k sexuálnímu vzrušení psaním obscénních erotických dopisů (často sadistického charakteru) anonymním objektům, či **telefonní skatofilie**, která spočívá v obscénním telefonování. Dále potom **klyzmafilie** (anální či vaginální stimulace pomocí klystýru naplněného vodou či jinými látkami) a **uretrální manipulace** (dráždění močové trubice vsunováním různých předmětů). Jak již bylo výše řečeno, k sexuálnímu vzrušení může docházet v podstatě jakýmkoliv aktivitami, a tak jsou popsány i případy, kdy je jedinec vzrušován například krádežemi, vulgární komunikací s partnerem, sebevražedným jednáním či sledováním katastrof a havárií.

2.3.2 Deviace v objektu

Pojem deviace v objektu zahrnuje ty poruchy, u nichž erotická touha směřuje k neadekvátním objektům. Patří zde zejména:

- pedofilie,
- fetišismus.

Méně časté jsou poté:

- zoofilie,
- gerontofilie,
- nekrofilie,
- mysofilie, urofilie, koprofilie,
- pyrofilie,
- narcismus.

Pedofilii (viz příloha č.5) je označována sexuální preference dětí před pubertou nebo na počátku dospívání, nejčastěji ve věku 5 – 12 let. Pedofil preferuje fyzickou nezralost objektu (nepřítomnost sekundárních pohlavních znaků) a dětské chování. Může být heterosexuálního, homosexuálního i bisexuálního zaměření. Pokud není přístup pedofila agresivní, může být sexuální kontakt někdy velmi dlouho utajen. Intimní kontakt s dítětem může mít formu hry, instruktáže či „sexuální výchovy“. K uspokojení dochází pedofil masturbací, předváděním genitálu před dítětem, kontaktními intimními aktivitami (manuálními, orálními) či pohlavním stykem s obětí.

Při **fetišismu** (viz příloha č.6) dochází k sexuálnímu vzrušení a uspokojení používání nejrůznějších neživých předmětů (fetišů), které představují pouze jakýsi symbol sexuálního partnera. Bývá pozorován jen u mužů, proto bývají fetišem části ženského těla (vlasy, nehty, chodidla) či oblečení (spodní prádlo, obuv). Někdy je fetiš bez srozumitelného vztahu k erotickému objektu (předměty z gumy, kůže, latexu a umělých hmot). Fetišista si předměty hromadí, a protože jej vzrušují předměty již použité, obstarává si je často krádežemi. Fetišistické aktivity spočívají buď v masturbaci s preferovaným předmětem, ke kterému fetišista čichá, mazlí se s ním, obléká si jej či si představuje ženu, která jej nosila, anebo v zařazení fetiše do partnerských sexuálních aktivit (partnerka oblečena do kůže či latexu apod.).

V případě **zoofilie** je sexuální zájem zaměřen na zvíře, které může být užito k pohlavnímu styku nebo ke vzrušení zoofila olizováním a třením. Tato deviace se vyskytuje častěji u mužů než žen. Zvířata bývají zneužívána hospodářská i domácí. Někdy se jedná nejprve o náhražkové jednání, které s postupem času přeroste v trvalou aktivitu a preferenci. Zoofilně se také někdy chovají sadisté, u kterých se ale spíše jedná o způsob jak snížit sexuální napětí, aniž by ohrozili člověka.

Gerontofilie představuje deviantní zaměření na staré lidi, tedy mnohem starší osoby, než je samotný deviant. Gerontofila vzrušují zřetelné zevní znaky stáří jako jsou vrásky, prošedivělé či bílé vlasy, tělesná křehkost a věchost.

U **nekrofilie** jsou předmětem erotické touhy mrtvoly - jejich pozorování, vše kolem pohrbů, ale i líbání, objímání či soulož. Jako samostatná deviace je nekrofilie málo pravděpodobná. Vyskytuje se spíše jako náhražkové chování u jedinců s poruchami osobnosti či mentálním postižením, anebo jako součást jiné sexuální deviace, zejména sadismu (nekrofilní sadismus), kdy mrtvola představuje extrémní formu znehybnění oběti. Nekrofilní chování se také může objevovat u zaměstnanců, kteří v rámci své práce přicházejí do styku a nakládají s mrtvými těly (pracovníci krematorií, piteven, hrobníci).

Vzácnými sexuálními deviacemi, kdy je sexuálního vzrušení dosahováno předměty, které jsou pro normální lidi nepřijatelné a odpuzující, jsou **mysofilie** (špínou), **urofilie** (močí) a **koprofilie** (výkaly). Podstatou těchto poruch je potřeba určitého sebeponížení, podobná masochismu.

Pyrofilie (pyromanie) je erotická záliba v ohni, která se projevuje sexuálně motivovaným zakládáním požárů. Pyrofil vyhledává osamělá místa, kde zakládá menší požáry, vzrušuje se pohledem do plamenů a přitom masturbuje. Nikdy se nejedná o akt msty vůči majiteli zapáleného objektu. Někdy se pyrofil spokojí jen se zapalováním svíček či petrolejových lamp, ale mnohem více vzrušující je pro něj oheň živý a nekontrolovatelný. Někdy záliba v ohni přivádí tyto jedince do řad hasičů, ať již dobrovolných či profesionálních.

Podstatou **narcismu** je pohlavní vzrušení z vlastního těla prostřednictvím prohlížení se v zrcadle, hlazení se a masturbace. Někdy se narcis také při těchto aktivitách fotografuje či filmuje. Jakožto deviace se objevuje zřídka, i když řada lidí vykazuje narcistické rysy. Aby se jednalo skutečně o sexuální deviaci, musí jedinec autoerotické chování preferovat před partnerským sexuálním kontaktem.

2.3.3 Deviace kombinované a polymorfní

Nejčastěji dochází ke kombinaci dvou deviantních zájmů, případy se třemi a více deviantními rysy u jediné osoby jsou poměrně vzácné. Pokud se u jedince vyskytnou velmi mnohotvárné deviantní aktivity, hovoří se o *deviaci polymorfní* (viz příloha č.7). Nejčastějšími kombinacemi jsou fetišismus, transvestitismus a sadomasochismus.

Velmi často dochází ke spojení exhibicionismu a voyeurismu. Mnoho exhibicionistů má voyeuristické epizody nebo svou deviantní kariéru začalo voyeuristickými aktivitami. Stejně tak se mnozí voyeuři během své deviantní kariéry i odhalují.

U voyeurů jsou také často zjišťovány i deviantní projevy spojené s minimálním kontaktem s objektem, zejména tušérského a frotérského charakteru. U 20 % z nich je však také přítomno sexuálně agresivní chování.

Spojení voyeurismu s masochismem se může projevit sexuálním vzrušením při pozorování partnerky při sexuálním styku s jiným mužem, ukazováním nahé partnerky jiným mužům či posloucháním erotických zážitků partnerky s jinými muži.

Velmi nebezpečnou formou deviace je spojení exhibicionismu s patologickou sexuální agresí. Takový exhibicionista se své oběti nejen ukazuje, ale také se k ní přibližuje, slovně ji uráží, hrubě osahává či napadá. Závažnost jeho útoků se stále zvyšuje.

Výzkumy také prokázaly až u 30% exhibicionistů provozování telefonní skatofilie.

U agresivních sadistů se často objevují další deviantní aktivity, jako je exhibicionismus, voyeurismus, pyromanie či fetišismus (viz příloha č.7) – sexuální vrazi si nezřídka z místa činu odnášejí nějaký předmět, který jim poté slouží jako fetiš. Někdy dochází také ke spojení nekrofilie a sadismu. Nekrofilní sadisté po činu poškozují či uřezávají intimní části z těla oběti, se kterými později masturbují či je pojídají. Velmi nebezpečnou, naštěstí ne příliš častou, je kombinace sadismu a pedofilie.

Někdy se vyskytuje společně preference sadistických a masochistických aktivit. Jedinec se tak v některých případech chová masochisticky, jindy pak sadisticky. Tyto role může měnit i během jediného styku. Nicméně skutečných sadomasochistů je v populaci velmi málo.

2.4 Sexuální deviace a delikvence u žen

I přesto, že jsou zmínky o sexuálních odchylkách žen v odborné literatuře velmi vzácné a mezi pachateli sexuálních deliktů se ženy objevují výjimečně, mohou být i ženy sexuálními deviantkami a delikventkami. Oproti mužům jsou ale ženy trpící deviací jen málokdy také delikventní. To je způsobeno jednak tím, že jsou více schopny realizovat své odlišné potřeby na fantazijní úrovni nebo v rámci partnerského vztahu a jednak vyšší společenskou tolerantností k nekonformním sexuálním projevům žen, než je tomu u mužů. Svlečená žena exhibující se v okně, málokterého muže pobouří, natož, aby volal policii, stejně tak půjde-li po ulici v kalhotách, zatímco muž v ženských šatech neujde pozornosti.

Poměr mezi muži a ženami jako pachateli sexuálních deliktů činí asi 10:1 až 20:1. Ženy se nejčastěji dopouštějí pohlavního zneužívání dětí, zejména v rámci příbuzenských vztahů (incestu), a zpravidla se nejedná o pouhý jednorázový akt. Případy znásilnění ženami jsou velmi vzácné. Jejich delikventní chování spojené se sexuálním násilím bývá také podstatně méně agresivnější než v případech mužských pachatelů. Velmi zřídka se také vyskytují ženy exhibicionistky. Ženy totiž málokdy pocítují sexuální uspokojení při veřejném odhalování svých genitálií. Obnažování pro ně představuje spíše snahu probudit sexuální touhu a zájem u budoucího partnera.

3. FORENZNÍ ASPEKTY DEVIANTNÍ A DELIKVENTNÍ SEXUALITY

3.1 Sexuální trestná činnost a trestná činnost sexuálních deviantů.

3.1.1 Sexuální trestná činnost

Žádná společnost nemůže fungovat bez určitého minima zákonných norem týkajících se sexuální oblasti. Účelem těchto norem je chránit oběti před násilím, bránit sexuálním projevům na veřejnosti a varovat před chováním, které společnost neschvaluje. Tyto normy jsou vždy historicky a kulturně podmíněny.

Nejstarší zákony (babylonský, řecký, římský, židovský a islámský) trestaly sexuální trestné činy velmi přísně, zpravidla trestem smrti. Jednalo se zejména o znásilnění a cizoložství. Ve středověku se jako hrdelní zločiny objevují také sodomie (pohlavní styk se zvířetem), pedofilie, v německém právu (13. století) dokonce sexuální soužití mezi křesťany a Židy či mezi sluhou a paní domu. Naopak mírně trestán (pokutou) byl pohlavní styk mezi příbuznými. Trest smrti byl někdy zmírněn a pachatel potrestán kastrací či ztrátou penisu.

O tom, že zákony středověké Evropy nebyly všude, vždy a pro všechny stejné, svědčí například i to, že například ruské právo bylo, oproti jiným, v otázce znásilnění značně benevolentní – pachateli hrozil pouze peněžitý trest, odškodnění oběti, popřípadě sňatek, pokud se jednalo o svobodnou dívku. Stejně tak v období válek, kdy se ženy často stávaly kořistí vítězů, bylo jejich znásilňování beztrestné. Také všeobecně rozšířené „právo první noci“ bylo v podstatě legální formou znásilnění.

Značné změny týkající se postihování sexuálních trestných činů přineslo osvícenství, pod jehož vlivem postupně docházelo k opouštění trestu smrti a celkovému zmírnění trestních sazeb za tuto trestnou činnost.

Za základ dnešních sexuálních právních norem u nás lze považovat Rakousko-Uherský trestní zákon, který uváděl jako trestné činy, ne nepodobné těm dnešním.

Jednalo se o *násilné smilstvo* (dnes znásilnění § 241 TZ), *zprznění* (lze přirovnat k pohlavnímu zneužívání §242 TZ, ale oběť byla právně chráněna jen do 14 let věku), *smilstvo proti přirozenosti* (jednalo se o pohlavní styk se zvířaty a osobami téhož pohlaví; současný trestní zákon tyto aktivity ale netrestá), *zprznění krve* (současnou podobou je soulož mezi příbuznými § 245 TZ), *svedení ke smilstvu a kuplířství vzhledem k osobě nevinné* (určitou obdobou je trestný čin pohlavního zneužívání §243 TZ, svádění k pohlavnímu styku § 217a a kuplířství § 204 TZ).

Základním posláním současných trestně právních norem v oblasti sexuality je zejména ochrana svobody jednotlivce, a to jak ve smyslu ochrany před násilím, tak i ve smyslu svobodného rozhodování v intimním sexuálním životě.

Sexuální trestné činy (delikty) lze charakterizovat jako činy spáchané za účelem sexuálního uspokojení (vzrušení) pachatele, které jsou v rozporu s převládající sexuální morálkou společnosti, v níž pachatel žije a jsou trestně stíhatelné (uvedeny v trestním zákoně) a zároveň nebezpečné pro společnost.

Sexuálně motivovaného trestného činu se může dopustit sexuální deviant, osoba duševně nemocná i duševně zcela zdravá. Většinu sexuálních deliktů páchají osoby bez poruchy sexuální preference.

Náš Trestní zákon obsahuje tyto sexuální trestné činy:

- Znásilnění (§ 241),
- Pohlavní zneužívání (§§ 242, 243),
- Soulož mezi příbuznými (§ 245),
- Svádění k pohlavnímu styku (§ 217a).

Znásilnění je činem, kterým pachatel násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí donutí jiného k souloži nebo k jinému obdobnému pohlavnímu styku nebo k takovému jednání zneužije bezbrannosti jiného. Znásilněna může být osoba ženského i mužského pohlaví a může se jednat jak o styk genitální, tak i anální či orální. Aby byla naplněna skutková podstata trestného činu, nesmí se jednat ze strany obou účastníků o akt dobrovolný. Stavem bezbrannosti je míněna například opilost či spánek. Znásilnění je trestný čin velmi latentní – většina těchto událostí zůstává nenahlášená. Pachatelem bývá ve více jak polovině případů osoba z okolí oběti. Znásilnění známými osobami probíhá nezřídka pod vlivem alkoholu nebo jiné drogy a spíše bez zranění do tělesné integrity oběti. Někdy, zejména v konfliktních vztazích, bývá agresorem i manžel oběti. Naopak znásilnění neznámým pachatelem jsou často páchána se zbraní

v ruce a neobejdou se bez úrazů způsobených agresorem. Rizikové chování oběti (autostop, chůze osamělým nočním parkem, vyzývavé oblečení a chování) může do značné míry ke znásilnění přispět. Znásilnění je po pohlavním zneužívání druhým nejčastějším sexuální deliktem v ČR.

Pohlavní zneužívání jsou aktivity dospělé osoby s osobou mladší 15 let, které vedou k sexuálnímu uspokojení pachatele. Oproti znásilnění, kde je nutno užít násilí či pohrůžky násilí, je zde rozhodujícím kritériem věk poškozené osoby, tedy nižší než 15 let. Trestným činem je jak soulož, tak i jiné způsoby pohlavního zneužití (například dotýkání se intimních partií, vystavování dítěte pornografickým videozáznamům, fotografování dětských aktů). Pachatelem trestného činu pohlavního zneužívání může být rodič, příbuzný, přítel, výchovný pracovník i cizí osoba. Dívky se stávají oběťmi pohlavního zneužívání častěji než chlapci, bývají zneužívány opakovaně a dochází tak zejména ze strany osob, se kterými se důvěrně znají a mají k nim určitý emocionální vztah (nejčastěji ve vztahu nevlastní otec – nezletilá dcera). Naopak sexuálním agresorem u chlapců bývá většinou cizí osoba, po náhodném kontaktu a pohlavní zneužití bývá jednorázové. Pokud se jedná o osobu známou, bývá jí nejčastěji učitel či vychovatel. Přísněji zákon trestá, pokud pachatel pohlavně zneužije osobu svěřenou jeho doзору, zneužívaje její závislosti. Pohlavní zneužívání je jev poměrně častý, ovšem vysoce latentní.

K naplnění skutkové podstaty trestného činu **soulože mezi příbuznými** (incestu), musí pachatel vykonat soulož s příbuzným v pokolení přímém nebo se sourozencem. Nejčastěji dochází k incestu mezi otcem a dcerou. Často se tak děje opakovaně a incest bývá doprovázen citovým vydíráním ze strany otce. Pokud je v rodině více dcer, nebývá výjimkou, že takový otec zneužije všechny. Druhým nejčastějším incestem je soulož mezi sourozenci a jen ojediněle se vyskytuje incestní vztah mezi matkou a synem. Trestní postih zde hrozí jak v případě, že je objektem incestu dítě a pachatelem dospělý blízký příbuzný, ale i u dospělých účastníků pohlavního styku, pokud jsou pokrevně příbuzní. Incestní aktivity se vyskytují zejména v rodinách sociálně defektních.

Podstatou trestného činu **svádění k pohlavnímu styku** je nabídnutí, slíbení nebo poskytnutí úplaty, jiné výhody či prospěchu osobě mladší 18 let za pohlavní styk s ní nebo za její pohlavní sebeukájení, obnažování nebo jiné srovnatelné chování.

Nevhodné sexuální chování může být též postihováno i podle dalších paragrafů Trestního zákona jako:

- výtržnictví (§ 202),
- omezování osobní svobody (§ 231),
- vydírání (§ 235),
- ublížení na zdraví (§§ 221 – 224),
- vražda (§ 219).

Některé trestné činy poté se sexualitou a sexuálními trestnými činy souvisí nepřímo:

- kuplířství (§ 204),
- ohrožování mravnosti (§ 205),
- dvojí manželství (§ 201),
- ohrožování mravní výchovy mládeže (§217)
- ohrožování pohlavní nemocí (§ 226),
- obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku (§ 246).

3.1.2. Trestná činnost sexuálních deviantů

Sexuální devianti se mohou při svém jednání dopouštět různorodé trestné činnosti, i která přímo nesouvisí se sexuální oblastí, s různým stupněm společenské nebezpečnosti.

Voyeuři se do konfliktu se zákonem většinou nedostávají, jejich aktivity často zůstávají neodhalené. V případě přichycení, ale mohou být stíháni za porušování domovní svobody, krádež (pokud si z místa činu odnesou nějakou věc jako připomínku zážitku) nebo výtržnictví (pokud jsou přistiženi při masturbaci).

Exhibicionisté, pokud jsou při své aktivitě chyceni, mohou být stíháni za trestný čin výtržnictví. Pokud by se obnažovali před osobou mladší patnácti let, mohou být stíháni pro trestný čin pohlavního zneužívání. Kriminalita je ovšem v oblasti této deviace velmi latentní.

Frotéři a tušéri se do střetu se zákonem dostávají zřídka, protože většina žen vzhledem k trapnosti situace nechce riskovat veřejnou scénu upozorněním na chování pachatele, a tak situaci řeší jen například vystoupením z hromadného dopravního

prostředku či odsunutím se na jiné místo z dosahu pachatele. Pokud již k obvinění dojde, bývá jednání kvalifikováno jako výtržnictví.

Nejčastějším trestným činem sexuálních agresorů je znásilnění, mohou se však také dopustit pohlavního zneužívání, omezování osobní svobody, vydírání či ublížení na zdraví.

V oblasti sadistických deviací páchají nejzávažnější trestnou činností agresivní sadisté. Svým jednáním se mohou dopustit trestného činu ublížení na zdraví, týrání svěřené osoby, omezování osobní svobody, vydírání či útisku. Nejnebezpečnějším trestným činem však může být sexuální vražda. Sexuální vrazi až v polovině případů začínají svou kriminální kariéru méně závažnějšími činy jako je expozice genitálu, pokusy o znásilnění, znásilnění či týrání zvířat, přičemž nebezpečnost jejich deliktů se stále stupňuje. Dlouhodobé statistiky ukazují, že podíl sexuální motivace na všech spáchaných vraždách činí asi 2,6 – 6 %. Sexuální vraždy bývají zpravidla pečlivě naplánované a pachatel svou oběť buď napřed znehybní, po určitou dobu trýzní a nakonec usmrtí, anebo nejdříve usmrtí a poté s ní sexuálně manipuluje. Sexuální styk zde není podmínkou, u některých pachatelů dochází k uspokojení právě usmrcením oběti. Někteří sexuální vrazi si také mučení a vraždu svých obětí nahrávají na video či podrobně popisují v deníku. Jednání sexuálních vrahů bývá posuzováno jako vysoce společensky nebezpečné, spáchané zvláště surovým a trýznivým způsobem s možností uložení doživotního trestu odnětí svobody.

Fetišističtí sadisté se oproti agresivním sadistům dostávají do střetu se zákonem jen zřídka, společenská nebezpečnost činů, kterých se eventuálně dopustí, totiž bývá minimální až zanedbatelná. Své sexuální potřeby uspokojují v rámci partnerských vztahů či návštěvou sadomasochistických podniků. Pokud ovšem ve svém násilí překročí určitou přípustnou hranici, mohou být stíháni např. za trestný čin ublížení na zdraví.

Nejčastějším trestným činem pedofilů je trestný čin pohlavního zneužívání, dále pak ohrožování mravnosti. Naopak výjimečné je u pedofilů spáchání incestu, protože pravý pedofil se sexuálního zneužívání vlastních dětí zpravidla nedopouští.

Realizace fetišistických a transvestitických potřeb může naplňovat skutkovou podstatu vícera trestných činů. Nejčastěji se přitom jedná o trestný čin krádeže při obstarávání si fetiše (fetišisté) či dámského oblečení (transvestité) či trestný čin výtržnictví.

Zoofilie patřila ve středověku k hrdelním zločinům, dnes trestní zákon samotný sexuální styk se zvířetem netrestá. Zoofil se ovšem může dopustit například trestného činu ohrožování mravnosti, pokud uvádí do oběhu, rozšiřuje, veřejně zpřístupňuje, vyrábí či obdobně nakládá s pornografickým materiálem, který zobrazuje pohlavní styk se zvířetem, či trestného činu týrání zvířat, ke kterému může dojít jak v důsledku rozdílných lidských a zvířecích proporcí při pohlavním styku se zvířetem, tak i nejrůznějších zoofilních sadistických praktik.

Značně společensky nebezpečný může být také pyrofil, a to i přesto, že zpravidla zakládá jen malé požáry. V případě, že oheň zachvátí další předměty, rozšíří se a způsobí rozsáhlejší škody, může být při dopadení stíhán za trestný čin poškozování cizí věci, ale i ublížení na zdraví.

3.2 Základní charakteristiky sexuálních deviantů a delikventů

3.2.1 Základní charakteristiky sexuálních deviantů

Osobnostní charakteristiky sexuálních deviantů jsou odlišné podle konkrétní deviace, kterou trpí, ale lze vymezit i určité společné znaky. Zpravidla se nevyskytují všechny současně, ale výskyt některých z nich, může vést k podezření na přítomnost sexuální poruchy, a to už v poměrně nízkém věku devianta.

Podle Weisse se jedná o tyto znaky:

1. Atypické zaměření a atypické chování v dětství (např. záliba v hračkách opačného pohlaví, převlékání se do šatů opačného pohlaví, týrání zvířat, zvýšená agresivita obecně apod.).
2. Odlišná náplň masturbačních fantazií a polučních snů odpovídající deviantnímu zaměření. U některých deviantů také celoživotně zvýšená frekvence masturbace, někdy masturbace jako jediný způsob sexuálního uspokojení (u nedelikventních deviantů).
3. Výskyt funkčních sexuálních poruch při zahájení pohlavního života (zejména erektivní selhání), někdy nápadně opožděný začátek sexuálních styků.

4. Nápadný časový odstup mezi prvním sexuálním stykem a dalšími. Zatímco u normálních jedinců je tendence opakovat styk, co nejdříve, u deviantů může tento odstup činit i roky.
5. Nízká frekvence sexuálních styků, vyhýbání se erotickým situacím či preference netypických sexuálních praktik.
6. Nedostatek sexuální empatie projevující se neschopností adekvátně dekodovat erotické signály či jejich mylná interpretace, nápadnou neobratností při dvoření či nedostatkem schopnosti porozumět sexuálním potřebám partnerky.
7. Parcialistické zaměření. Nedevariantní muži zpravidla preferují na ženském těle klín či prsa, ale například u sadistů jsou to hýždě a stehna či u pedofilů obličej.
8. Absence hlubších citových vztahů. Deviantům často chybí prožitek platonické lásky či velkého zamilování, někdy bývají neschopni udržet si dlouhodobě partnerský vztah. I zdánlivě normální vývoj heterosexuálních vztahů či aktivit lze spíše přičíst snaze o konformitu s ostatními než projevu opravdové vnitřní potřeby.

Deviantní jedinec, který si uvědomí svou sexuální odlišnost zpravidla již v období puberty, se musí s tímto faktem vnitřně vypořádat. Podle Schorsche² existují čtyři způsoby intrapsychického vyrovnání se s deviací:

1. Integrace deviace do osobnosti. Jedinec se s deviací smíří, většinou nevyhledává lékařskou pomoc (transvestité, fetišisté, partnerští sadomasochisté).
2. Částečný souhlas a kanalizace. Deviace je zde pro sebe přiznána, ale striktně zatajována před okolím. Jedinec nechává deviaci projevit jen v určitých situacích (např. v masturbačních fantaziích) nebo v určitém přesně vymezeném kontextu (např. aktivity s prostitutkou ve specializovaných klubech). Je zde nebezpečí, že nároky na deviantní uspokojení se budou zvyšovat a jedinec přestane své chování zvládat.
3. Odmítnutí deviace. Deviantní potřeby vyvolávají v jedinci silné pocity studu, strachu a viny, nejsou akceptovány a celkově neurotizují jedince.
4. Úplné popření. Jedná se o úplnou eliminaci deviantních pudových potřeb z vědomí (např. u pseudopedagogického sadismus, který nemusí být subjektivně prožíván jako sexuálně motivovaný a vzrušující).

Pro vývoj deviantního chování má značný vliv první deviantní aktivita. Pokud je provázena pocity výrazného uspokojení a následují ji jen minimální nebo žádné

² WEISS, P. *Sexuální deviace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 165

společenské důsledky, dochází k posílení tohoto chování a rozvoji deviace. Pokud ovšem převládnu negativní následky nebo pokud se jedná pouze o náhražkové chování, k dalším deviantním aktivitám již nemusí dojít.

3.2.2 Základní charakteristiky sexuálních delikventů

Charakteristiky deviantních a nedevariantních sexuálních delikventů bývají výrazně odlišné, což má značný význam pro volbu vhodného terapeutického přístupu v rámci sexuologické léčby či resocializace pachatelů.

U deviantů bývá defekt většinou omezen jen na oblast sexuální motivace a sexuální socializace. Jejich osobnostní vývoj většinou nevykazuje závažnější poruchy a oproti nedevariantním sexuálním delikventům bývá lepší i jejich profesionální, partnerská a sociální adaptovanost. Koitální zkušenosti zpravidla získávají později, zato se u nich projevuje časný nástup deviantních aktivit (většinou do 20. roku věku). Typická je pro ně recidiva v sexuálně motivované trestné činnosti, kdy se zpravidla dopouštějí deliktů stejného charakteru.

U nedevariantních delikventů bývá postižen jak osobnostní vývoj, tak i celková sociální, partnerská a profesionální adaptovanost. Častěji u nich byla zjištěna dysfunkčnost výchovy (často v souvislosti s alkoholismem rodičů), špatné vztahy mezi rodinnými příslušníky, poruchy chování již na základní škole, páchání obecné (nesexuální) kriminality, zneužívání alkoholu či drog, profesionální a partnerská maladaptace a problémy v interpersonálních vztazích.

Dle P. Weisse lze nedevariantní pachatele sexuálních trestných činů rozdělit do několika skupin:

1. sociosexuálně a psychosexuálně nezralí jedinci s nedostatečně interiorizovanými sexuálními společenskými normami, vysokou hladinou sexuální tenze nebo s nedostatečnou diferenciací sexuálního objektu;
2. jedinci s psychopatickou strukturou osobnosti (zejména s rysy nezdrženlivosti a anetičnosti) s tendencí okamžitě uspokojit své pudy, kteří se dopouštějí sexuální trestné činnosti vícera druhu, často agresivního charakteru;

3. jedinci, u kterých je sexuální trestná činnost podmíněna situačně (například alkoholem, dlouhodobou sexuální deprivací či určitým viktimologickým zaviněním ze strany oběti);
4. hypersexuální jedinci se sníženou volní kontrolou (nejčastěji se dopouštějí sexuální agrese);
5. jedinci se sníženou schopností racionálně kontrolovat a regulovat své sexuální chování z důvodů vrozeného či získaného defektu v oblasti rozumových schopností (např. vlivem mentální retardace); tyto jedinci se nejčastěji dopouštějí sexuální trestné činnosti pedofilního charakteru;
6. psochotici v relapsu duševní choroby, dopouštějící se sexuálních deliktů nejrozumnějšího druhu.

3.2.2.1. Pachatelé pohlavního zneužívání

Pachatelé pohlavního zneužívání tvoří velmi rozmanitou skupinu, ve které se nacházejí jedinci z různých společenských vrstev, různého vzdělání a profese. Nejčastěji se jedná o muže středního věku (35 – 40 let), ale mohou jimi být i adolescenti či senescenti (55 – 65 let). Mohou mít zaměření heterosexuální, homosexuální i bisexuální. Často se v jejich anamnézách objevuje výskyt dysfunkčního výchovného prostředí, disharmonické rodinné vztahy a sexuální viktimizace v dětství. Zpravidla žijí v manželství a kvalita jejich partnerského života bývá uspokojivá.

Naprostá většina pachatelů pohlavního zneužívání netrpí závažnou duševní poruchou, pro kterou by mohli být vyviněni, a jen část tvoří sexuální devianti. Nejčastěji u nich bývají diagnostikovány poruchy osobnosti. U třetiny z nich se jedná o psychopatii. Jejich náprava bývá obtížná, což způsobuje vysokou pravděpodobnost recidivy jejich chování.

Čírtková³ uvádí čtyři typy pachatelů zneužívajících děti:

1. *Fixovaný.* Preferuje děti jako sociální i sexuální partnery. Dovede se s nimi dobře identifikovat, miluje je a touží po jejich náklonnosti. Láká ho jejich neviností, dětská upřímnost a zevnějšek. Chce děti laskat a hladit je. Pocit viny neprožívá

³ ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. 1. vyd. Praha: EUROUNION, 1998. s. 96

a nechápe, proč mu okolí jeho vztahy k dětem vyčítá.

2. *Regredovaný*. Prošel normálním vývojem v dětství i dospívání, zažil normální heterosexuální zkušenosti. Po krizi se u něj rozvinuly pocity méněcennosti provázené problémy v zaměstnání, rodině a sexuálním životě. K pedofilním kontaktům (nejčastěji s mladými dívkami) dochází zejména v důsledku stresu.
3. *Agresivní (sadistický)*. Je nepřizpůsobivý a zlý, jeho chování je záludné. Chová se jako lovec – vyhlédne si oběť a na osamělém místě ji přepadne. Jedná se o velmi nebezpečný typ.
4. *Primitivní (vykořisťovatel)*. Jedná se o mentálně i sociálně primitivního jedince. Je ve svém okolí neoblíbený, nevypočitatelný a náladový. Nedokáže navazovat adekvátní kontakty s vrstevníky, a proto si vybírá děti jako oběti. Vnímá je jen jako prostředek ke svému uspokojení, nemá je nikterak rád.

Na základě výše uvedených čtyř typů pachatelů lze vymezit dvě velké skupiny delikventů dopouštějících se sexuálního zneužívání dětí, u kterých se v motivace jednání zásadně liší.

První skupinou jsou tzv. *situační pachatelé*, kteří nejsou výlučně orientováni jen na děti a pedofilního jednání se dopouštějí až v důsledku vnějších okolností (např. úmrtí manželky, ztráta zaměstnání, partnerské konflikty, milostné neúspěchy apod.). Hlavním spouštěcím momentem je dostupnost oběti, proto často zneužívají dítě vlastní.

Druhou skupinu představují tzv. *preferenční pedofilové*, kteří jsou sexuálně jednoznačně a výhradně zaměřeni na děti a o dospělé partnery nemají sexuální a často ani emocionální zájem. Obvykle mají oblíbený určitý typ oběti (určitého věku, postavy či chování).

3.2.2.2 Pachatelé incestu

Nejčastějším incestním vztahem je zneužívání dcery otcem. Výzkumy u těchto mužů prokázaly nedostatečnou empatii, nízkou úroveň sociálních dovedností a časté zneužívání alkoholu. V dětství byli tito muži často fyzicky týráni, někdy i sexuálně zneužíváni. Jen zhruba čtvrtina z nich trpí pravou sexuální deviací (pedofilní orientací).

3.2.2.3 Pachatelé sexuální agrese (sexuální patologičtí agresori)

Jen poměrně malá část pachatelů sexuální agrese trpí sexuální deviací (cca čtvrtina). Nejčastěji je u nich diagnostikována psychopatie s rysy nezdrženlivosti, expozivity a agresivity. Oproti pachatelům jiných sexuálních deliktů bývají poměrně mladší (do 30 let). S věkem se riziko spáchání sexuálně agresivního deliktu dosti podstatně snižuje.

V rodinné anamnéze se u sexuálních agresorů často vyskytuje defekt v identifikační figuře otce, frustrující vztah k matce, konfliktnost mezi rodiči či ústavní výchova.

Velmi často dochází k sexuální agresi pod vlivem alkoholu či ze strany osob závislých na alkoholu (abúzus alkoholu je nacházen až u 70 % sexuálních agresorů). Alkohol zde snižuje morální zábrany a podporuje agresivní chování.

Znásilnění se nejčastěji dopouštějí muži bez přítomnosti sexuální deviace. Často se jedná o osoby mentálně retardované či intelektově subnormní, s disociální či explosivní poruchou osobnosti, nezřídka také psychicky infantilní. Pokud se znásilnění dopustí osoba se sexuální deviací, jedná se buď o útočného sadistu (asi 10 % všech pachatelů znásilnění) či patologického sexuální agresora.

Nejzávažnějšího sexuálně agresivního trestného činu – sexuální vraždy – se nejčastěji dopouštějí sexuální devianti. Weiss uvádí, že vyšetřením pachatelů sexuálně motivovaných vražd spáchaných v ČR byla u 19 % zjištěna patologická sexuální agresivita, u 42 % sadismus a pouze 27 % netrpělo žádnou sexuální deviací. Někdy dojde k vraždě oběti ze strachu před prozrazením; jedná se tak o vraždu krycí, nikoli sexuální. Dle Weisse je typický sexuální vrah sociálně izolovaný, citově plochý, někdy přílišně se kontrolující, prudérní a moralistický. Ve vztazích k ženám má obvykle celoživotní problémy (obtížně s nimi navazuje kontakt, selhává v partnerských vztazích). Trpí pocity méněcennosti, které si kompenzuje sadistickým činem dodávajícím mu pocit moci a nadvlády. Často se již v dětství projevoval agresivně a krutě, mučil či týral zvířata, zakládal ohně. Mnozí ze sexuálních vrahů byli vychovávaní hyperprotektivní a omezující matkou nebo byli naopak v dětství zanedbáváni a rodiči odmítáni. Většina má jen nižší vzdělání, nižší IQ a většina byla již v minulosti trestána. Často si jako své povolání volí řezničinu a mají velký zájem o zbraně, nacismus a černou magii. Doma se u nich nezřídka nachází velké množství

sadistické, detektivní a válečné literatury, při jejichž čtení prožívají vzrušení. Normální pornografie je nevzrušuje.

3.3 Základní charakteristiky obětí sexuálních trestných činů. Následky sexuální delikvence na obětech.

Pro pochopení problematiky sexuální delikvence je nutné zabývat se nejen osobou pachatele, ale také jeho obětí. Zabývání se osobou oběti a její újmou je důležité nejen z hlediska hodnocení nebezpečnosti činu, ale může také významně přispět k hledání možností prevence sexuálních trestných činů, nebo alespoň způsobů, jak zmírnit následky pachatelova jednání.

Oběťmi sexuálních trestných činů jsou především ženy, dále potom děti. Pro oběti z řad žen je, zejména u znásilnění, často příznačný určitý „podíl“ na příčině spáchání (tzv. viktimologické zavinění). Jedná se zejména o vyzývavé oblečení oběti, koketování s pachatelem a jiné provokativní či rizikové chování (například autostop nebo noční chůze osamělým místem). Nic z toho ovšem nesmí být důvodem pro ospravedlňování jednání pachatele či nevhodného chování ze strany vyšetřujícího orgánu. Pro obě kategorie, ženy i děti, je potom společná skutečnost, že většina obětí čin neohlásí anebo s velkým časovým zpožděním. U dětí tak může být z neznalosti, pocitů viny či strachu, u žen obava z ostudy, dopadů na rodinné soužití a často také proto, že pachatelem je osoba jim blízká (manžel či partner).

Ženy se stávají nejčastěji oběťmi sexuální agrese. Průzkum Weisse a Zvěřiny z roku 1997 u reprezentativního souboru 1001 českých žen starších 15 let ukázal, že 13,5 % žen bylo někdy přinuceno k pohlavnímu styku násilím, přičemž 8,2 % jednou a 5,3 % opakovaně. Více jak polovina žen (57,5 %) zažila násilnou sexuální zkušenost v mladém věku (zejména mezi 16. – 25. rokem věku). V polovině případů se tak stalo v rámci manželských či partnerských vztahů. Pouze 3 % znásilněných žen oznámily své znásilnění na policii. Následky znásilnění se u obětí mohou projevit ve formě úzkostí, depresí, poruch spánku, snížení sexuální apetence či naopak vyšší sexuální aktivity, často spojené s rizikovým sexuálním chováním. Často je také narušena jejich partnerská

a sexuální adaptace – častěji se rozvádějí, jsou nevěrné a méně spokojené se svým sexuálním životem.

Oběťmi pohlavního zneužívání se stávají děti obou pohlaví ze všech společenských vrstev. Některé studie konstatují, že je sexuální násilí typickým fenoménem tzv. střední vrstvy. Sexuální zneužívání v dětství znamená pro jeho oběť obrovskou psychickou zátěž a celoživotní handicap. Mezi krátkodobé následky, které zpravidla odezní po několika hodinách či dnech (v závislosti na tom, kdo byl agresorem, na věku dítěte a jeho schopnosti vyrovnat se se stresem) patří bolest, smutek, vztek, hanba, zvýšená úzkost a lítostivost. Tyto změny mohou vést dítě až ke změně chování, znalci označované jako SOS volání dítěte o pomoc. Po různě dlouhé době se dostavují dlouhodobé příznaky sexuálního zneužívání, pro některé z obětí celoživotní. Patří mezi ně: deprese, úzkost, emocionální labilita, sebepoškozující jednání, poruchy příjmu potravy, nízké sebehodnocení, poruchy interpersonálních vztahů, sexuální poruchy (promiskuita, prostituce, sexuální agrese) a často také zneužívání alkoholu či drog. Dlouhodobé následky jsou horší, je-li pachatelem sexuální agrese vlastní otec, má-li způsob sexuálního zneužití vážnou formu, je-li při něm užito agrese a jestliže je reakce matky po odhalení k dítěti negativní.

Poslední skupinou obětí, které se budu věnovat a která je velmi početná, jsou oběti exhibicionistů. Dle výzkumů se s exhibicionistou setká 50 – 65 % žen (zpravidla mladšího věku do 25 let) a 20 – 50 % dětí. Většina z nich tuto událost neohlásí. Zajímavé je, že v případě žen si exhibicionisté vybírají spíše ženy osamělé, zatímco u dětí, tak činí před skupinami. I přesto, že jsou exhibicionistické delikty považované za méně nebezpečné, mohou zanechat na obětech závažné následky ve formě fobií, úzkostí, nočních můr, snížené důvěry v muže či sníženého libida.

3.4 Vliv alkoholu a pornografie na sexuální delikvenci

Alkohol patří mezi významné kriminogenní faktory při páčání kriminality všeobecně, tudíž nelze přehlédnout jeho vliv i při páčání delikvence sexuální. Značná část sexuálních trestných činů je spáchána pod vlivem alkoholu či osobami na alkoholu závislými.

Požítí alkoholu oslabuje racionální a volní kontrolu, odstraňuje zábrany a usnadňuje tak vznik chování, které jedinec ve střízlivém stavu dokáže z nejruznějších (nejčastěji morálních) pohnutek eliminovat. Dochází k realizaci deviantních sexuálních potřeb, které dotyčný za normálních okolností zcela potlačuje nebo ventiluje společensky přijatelnou formou. V některých případech však dochází po požití alkoholu k realizaci takových vzorců chování, ke kterým nemá jedinec ve střízlivém stavu vůbec žádný sklon. Zde zřejmě alkohol způsobuje vzestup sexuální apetence současně s rozšířením spektra přijatelných sexuálních aktivit a objektů.

Dlouhodobé zneužívání alkoholu je příčinou toxicky podmíněných organických změn v centrální nervové soustavě, což má za následek mimo jiné otupění vyšších emocí, úbytek intelektových schopností a rozvoj demence spolu se všemi nežádoucími projevy v lidském chování, včetně sexuální oblasti. Může tak nečíska docházet i k páčání sexuální delikvence.

Závěry výzkumů o negativním vlivu alkoholu na sexuální delikvenci potvrzují požití alkoholu před deliktem u více jak poloviny pachatelů a závislost na alkoholu zhruba u třetiny pachatelů.

Pro názornost lze uvést konkrétní výsledky výzkumu Brzeka a Rabocha z roku 1986, kteří vycházeli ze 1152 znaleckých posudků z odvětví sexuologie, které byly během 20 let zpracovány pracovníky Sexuologického ústavu v Praze⁴:

Alkohol byl v době činu přítomen u:

- sexuálně motivované vraždy v 64 %
- jiné sexuální agrese v 62 %

⁴ BRZEK, A., RABOCH, J. Alkohol a sexuální delikvence. In *XIII. Vedecká lekárska konferencia k problematike sexuálnych deviácií a delikvencie v penitenciárnej praxi (Zborník prednášok)*. Trenčianske Teplice: Ministerstvo spravodlivosti SSR, Správa Zboru nápravnej výchovy, 1986. s. 132-134.

- pedofilního deliktu v 44 %
- expozice genitálu v 37 %.

Abusus alkoholu, resp. alkoholová závislost byla diagnostikována u:

- sexuálně motivované vraždy v 78 %, resp. 36 %
- jiné sexuální agrese v 64 %, resp. 30 %
- pedofilního deliktu v 55 %, resp. 18 %
- expozice genitálu v 40 %, resp. 13 %.

Brichcín a Spilková ve svém výzkumu z let 1998 – 2000⁵ analyzovali soubor 143 pachatelů a došli k těmto závěrům: alkohol požili odsouzení muži před deliktem u 62 % exhibicionistických činů, u 59 % znásilnění, u 44 % jiného sexuálního násilí a ve 29 % případů pohlavního zneužití. Zároveň zjistili značné rozdíly mezi počtem alkoholem ovlivněných sexuálních trestných činů tak, jak je zjistila řada znaleckých výzkumů a mezi policejními statistikami, které uvádějí například podíl alkoholu na trestných činech znásilnění u 12 – 15 % a u dalších sexuálních trestných činů v rozmezí 3 – 7 %!

Jiné drogy než alkohol se v oblasti sexuální delikvence jako kriminogenní činitel příliš nevyskytují. Zájem lidí závislých na droze o sex bývá slabý.

Odpovědět jednoznačně na otázku, zda a jaký je vliv pornografie na sexuální delikvenci, nelze. Oproti poměrně podobným závěrům ohledně vlivu alkoholu na sexuální delikvenci, se v této problematice názory jednotlivých odborníků značně liší. Někteří nespatřují žádný bezprostřední vliv pornografie na sexuálně patologické chování lidí, jiní tvrdí, že pornografie může stimulovat pouze sklony, které jsou již u dané osoby přítomny a další ji shledávají v souvislosti s faktory sociálními a psychologickými jako přímo kriminogenní faktor. Nicméně v některých případech může pornografie i pomoci – jako společensky přijatelná forma uspokojování sexuálních potřeb devianta. Pokud tímto způsob ventiluje své potřeby a fantazie, může se tak zamezit riziku realizace těchto představ.

⁵ BRICHCÍN, S. SPILKOVÁ, J. Alkohol a jeho vztah k sexuální kriminalitě. *Kriminalistika*, 2002, roč. XXXV, č. 2, s. 121.

3.5 Trestní odpovědnost a znalecké posuzování sexuálních delikventů

Soudně znaleckým posuzováním sexuálně motivované trestné činnosti se zabývá vědní obor zvaný soudní sexuologie. Úkolem soudních znalců v oblasti sexuologie je posoudit, zda je pachatel postižen nějakou sexuální poruchou a zda má tato porucha forenzní význam pro jeho jednání, a dále určit, zda je pobyt pachatele na svobodě ze sexuologického hlediska nebezpečný a je-li třeba, aby soud uložil ochranné léčení.

Je nutné znalecky posoudit každého pachatele, u něhož vzniká podezření, že jeho trestný čin byl sexuálně motivován. Pro trestní odpovědnost pachatele je rozhodující, aby u něj v době činu byly plně zachovány schopnosti rozpoznávací (rozpoznat nebezpečnost svého činu) a ovládací (ovládnout své jednání). U pachatelů postižených sexuální deviací se uznává omezená způsobilost zdržet se a ovládnout své sexuálně motivované jednání, které je v rozporu se zákonem (tedy podstatně snížená ovládací schopnost). Znalecké sexuologické závěry tak dávají možnost soudu, označit takového pachatele za zmenšeně přičetného⁶ a uložit mu vedle trestu nebo místo něj ochranné sexuologické léčení.

Samotné forenzní posuzování sexuálních trestných činů bývá mnohdy velmi obtížné a zahrnuje nejen získávání informací o sexuálním chování pachatele formou sexuologických dotazníků či vyšetření falopletyzmozografem (falometrem), ale často je nezbytné i vyšetření klinických psychologem – cenné jsou zde zejména projekční testy a kresba lidské postavy. Například exhibicionisté ve svých kresbách zdůrazňují oči u protipostav a oblast genitálu u postav identifikačních (přezkou opasku, rozparkem kalhot apod.); pro sexuální agresory je zase typické zkarikování ženské figury a zbraň či prsty s ostrým zakončením u postavy identifikační a její nadměrná maskulinizace.

Sexuologicky zaměřené dotazníky obsahují například test informovanosti o sexualitě, test maskulinity a feminity, test heterosexuálního vývoje, pohlavní aktivity, sexuálních funkcí či Inventář vzrušivých podnětů.

Vyšetření falometrem slouží k potvrzení nebo vyloučení podezření, že posuzovaný trpí některou sexuální deviací. Přístroj zaznamenává změny náplně cévního systému pohlavního údu v závislosti na předkládaných erotických stimulech, kterými

⁶ zmenšená přičetnost = pachatel trestného činu je postižen duševní poruchou, která nesnižuje jeho trestní odpovědnost, ale pouze podmiňuje zvláštní přístup společnosti vůči němu, který se týká trestu za spáchaný čin a ochrany před další trestnou činností tohoto pachatele v budoucnosti.

nejčastěji bývají diapozitivy obnažených osob obojího pohlaví a nejrůznějšího věku, diapozitivy pornografické (zdůrazňující heterosexuální styk a sexuální výzvu ženy), diapozitivy se sexuálně agresivní tematikou a diapozitivy s tematikou nekrosadistickou. Falometrie je ovšem vyšetřením jen pomocným a nelze stanovovat diagnózu pouze na jejím základě.

Velmi důležitý pro komplexní diagnózu je také anamnestický rozhovor, s cílem získat informace nejen o osobnostním vývoji pachatele a interpersonálních charakteristikách, ale zejména o jeho erotických snech, fantaziích a citové preferenci.

Někdy bývá sexuologické vyšetření doplněno také o vyšetření hladiny testosteronu či tělesné vyšetření, které může odhalit například tetování se sexuálním motivem.

3.6 Léčba sexuálních delikventů a její úskalí

Ochranné léčení nařizuje soud na doporučení znalce spolu s trestem anebo při upuštění od potrestání a má trvat tak dlouho, dokud to vyžaduje jeho účel, tedy trvá společenská nebezpečnost pachatele.

V ČR je vytvořena síť lůžkových a ambulantních sexuologických pracovišť (byť v nedostatečném počtu). Při rozhodování o způsobu ochranného léčení se využívají kritéria nebezpečnosti sexuálního delikventa. Nebezpeční jsou zejména ti delikventi, kteří mají:

- přítomnost sexuální deviace;
- věk do 35 roků;
- chybějící nebo špatně fungující partnerský vztah;
- jeden nebo více sexuálních deliktů v anamnéze;
- mentální defekt;
- psychopatickou strukturu osobnosti;
- závislost na alkoholu či drogách.

Jsou-li splněny dvě nebo více z uvedených kritérií, je velmi obtížné vést ochranné léčení ambulantním způsobem a je na místě uvážít uložení ústavní léčby.

Ústavní léčení má oproti ambulantní ochranné léčbě výhodu v denním sledování pacienta, v soustředěné péči několika odborníků a v působení celého léčebného společenství pacientů i zdravotníků. Touto hospitalizací ovšem není zajištěna bezpečnost občanů před násilníky – léčebny nedisponují ostrahou a útěky jsou poměrně časté. Někteří pachatelé sexuálních trestných činů jsou také pouštěni na vycházky, jiní po pár letech odcházejí úplně na svobodu. Přitom recidiva je u těchto delikventů značná (u léčených ústavně cca 17 %, u léčených ambulantně cca 30 %).

Ochranná léčba u nás naráží také na řadu dalších problémů a nedostatků. Z důvodů zdravotnicky bezpečnostního chybí možnost zahájit ochranné sexuologické léčení pachatele již během trestu odnětí svobody (pouze ve věznici v Kuřimi). Pod dobu pobytu ve věznicích jsou tak odsouzení ponecháni zcela bez biologické i psychologické léčby. V ochranné léčbě pak navíc spatřují jen jakési pokračování trestu odnětí svobody, což má za následek jejich odmítavý postoj.

Také není dostatečně propracována spolupráce zdravotníků s policií a soudy při řešení problematiky útěků pacientů z léčeben a při ukládání ochranných opatření u pacientů, kteří nedodrží léčebný režim v rámci ambulantní sexuologické léčby.

Samotná léčba sexuálních delikventů je proces značně náročný, a to jak z hlediska počtu a profesionální erudice lékařů a terapeutů, tak i z hlediska časových a osobních investic ze strany pachatelů jako pacientů. Mezi nejpoužívanější metody léčby patří psychoterapie (individuální, skupinová), medikamentózní léčba a kastrace.

Psychoterapie se zaměřuje na přizpůsobení delikventa společensky přijatelným formám chování (navázání hodnotného partnerského vztahu, autoerotika). Využívá se i manželské poradenství, párová sexoterapie, pracovní terapie, muzikoterapie, arteterapie a léčebná tělovýchova.

Medikamentózní léčba slouží ke snižování hladiny mužského hormonu pomocí antiandrogenů a prostřednictvím psychofarmak k útlumu pohlavní i obecné agresivity.

Kastrace se doporučuje zvláště nebezpečným sexuálním delikventům (sadistům, agresorům, recidivujícím pedofilům). Spočívá v odstranění varlat a je vždy podmíněna dobrovolností pacienta a zároveň souhlasným vyjádřením odborné komise. Kastrace ovšem neanuluje riziko, že se pachatel trestného činu již nedopustí (recidiva po kastraci je u 2,5 až 5 % pacientů). Tento zákrok podstatně sníží sexuální apetenci a téměř úplně vyloučí možnost běžného sexuálního styku, ale na lidskou sexualitu má mnohem více než pohlavní hormony vliv psychika – deviantní představy a touhy pachatele nemusí opustit a jejich intenzita působení může být značná.

Jednou z možností léčby je také operace mozku. Ta se ovšem zatím ukázala jako nedostatečně účinná.

3.7 Prevence sexuální trestné činnosti

Předcházení sexuálně motivovaným trestným činům je složitý a trvalý proces. Různorodost příčin a okolností, za kterých dochází k páchání sexuální trestné činnosti, vyžaduje mnohostranné působení – od vhodné legislativy a důsledného vyšetřování a potrestání, přes činnost nejrůznějších lékařských a sociálně-psychologických institucí až po celospolečenské působení.

V rámci **primární prevence** se jedná zejména o zvýšení informovanosti se zaměřením na nejširší veřejnost – informování o deviantním pohlavním chování a vyvrácení sexuálních mýtů, podpora partnerského stabilního vztahu a uspokojivého rodinného soužití, sexuální výchova u mládeže, kurzy sebeobrany pro ženy apod.

Je nutné upozorňovat na nebezpečí pohlavního zneužívání dětí obou pohlaví jak rodiče, tak i pedagogy, sociální pracovníky, vychovatele a lékaře. Záchytnost těchto případů je možno zvýšit zavedením specializovaných tísňových telefonních služeb a ambulantních poraden.

Prevenčí násilných sexuálních útoků na ženy mohou být také například rady a doporučení uveřejňované prostřednictvím nejrůznějších médií. Konkrétně pro ženy platí zejména nevystavovat se zbytečnému riziku - nepohybovat se samy v nočních ulicích a parcích a nevyhledávat intimní situace s muži, o kterých nic nevědí. Obecně se ženám v situaci přepadení doporučuje co nejintenzivnější obrana v nejkratším možném čase, za použití všech dostupných prostředků (např. deštník či klíče, křik). Studie prokázaly, že neenergický a vlašný odpor je pro oběť poměrně nebezpečnou strategií. Nejednoznačné odmítání a prosby o slitování spíše zvyšují pravděpodobnost pokračování sexuálního útoku. Pokud ovšem násilníka obrana neodradí, je naopak vhodnější jí zanechat. Rozhodně se nedoporučuje vyhrožovat udáním na policii. Pachatelé někdy neváhají ze strachu před prozrazením oběť zabít. Někdy pomůže předstírat spolupráci – deviantní násilník potřebuje ke vzrušení překonávat odpor oběti - problémem ale je v dané chvíli rozeznat, že se jedná skutečně o deviantního agresora.

Sekundární prevence by měla být zaměřená na ohrožené či již postižené jedince (oběti) – jejich včasnou depistáž a terapii s cílem co nejvíce zabránit možným negativním následkům v budoucnosti. Zde patří i nutnost vyvarování se sekundární viktimizaci a systémovému týrání oběti⁷ a informovanost o tomto fenoménu mezi osobami a institucemi, kterých se týká.

Cílem **terciální prevence** by měla být maximální snaha o zabránění recidivě páchání sexuální delikvence. A to jak vhodnou a včasnou léčbou sexuálních delikventů, tak i zřízením speciálních detenčních ústavů pro nebezpečné neléčitelné sexuální delikventy, kteří nemají zájem o léčbu. Dále je také zapotřebí zajistit účinný dohled policejních a probačních úředníků na ambulantně léčené delikventy.

⁷ Sekundární viktimizace je druhotná újma způsobená oběti nejčastěji nevhodným přístupem orgánů činných v trestním řízení nebo nesprávnou reakcí sociálního prostředí oběti . Systémové týrání je týrání oběti systémem (institucemi), který by jí naopak měl chránit a hájit její zájmy.

ZÁVĚR.

Problematika sexuálních deviací a sexuální delikvence je velmi složitá a obšírná. Týká se řady vědních oborů - lékařských (sexuologie, psychiatrie, genetika), humanitních (psychologie, sociologie), forezních (trestní právo, kriminalistika, viktimologie, penologie) – které zde působí v součinnosti a v návaznosti na sebe. Proto jsem svou práci pojala z více hledisek, abych danou problematiku nastínila komplexněji.

Důsledně jsem se snažila odlišit mezi pojmy sexuální deviace a sexuální delikvence, které často bývají směřovány v jedno a veřejnost tak má zpravidla zkreslené informace o sexuálních deviacích. Panuje hluboce zakořeněná představa, že lidé stížení sexuální deviací se chovají odlišně z nějaké vrozené amorálnosti, vady charakteru či „přesycenosti“ normálním sexem a jednostrannost informací podávaná zejména médiu podporuje toto tvrzení a vytváří tak dojem, že sexuální deviant automaticky rovná se sexuální delikvent. Málokdo tak ví, že většina těchto lidí se dokáže se svou odlišností vypořádat, aniž by porušila společenské (právní) normy.

Nedostatečná a špatná informovanost veřejnosti má za následek také řadu „mýtů“ o deviantech (např. že exhibicionisté nejsou nijak nebezpeční) a mylných představ lidí (např. že pohlavní zneužívání je záležitostí jen nižších a asociálních skupin společnosti), které mnohdy ztěžují účinnou prevenci. Lepší znalost této problematiky by jistě přispěla k tomu, aby lidé nebyli lhostejní a upozornili na deviantně se chovajícího člověka anebo včas rozpoznali příznaky pohlavního zneužívání dítěte.

Praxe také ukazuje, že je to právě rodina, která do značné míry ovlivňuje jedincovo sexuální chování a může spolupůsobit při rozvoji sexuální delikvence, a to u sexuálních deviantů i nedevariantů. Je tedy nutné zacílit prevenci zejména do této oblasti, protože vliv rodiny jen ten první a bezprostřední a často i rozhodující, v životě člověka.

Nelze nezmínit také význam vhodné legislativy, která by měla zajistit ochranu společnosti před sexuálními delikventy. O tom, že tomu tak není, svědčí mnohaletá snaha odborníků o zřízení detenčních ústavů a zbytečné oběti nenapravitelných sexuálních recidivistů.

POUŽITÁ LITERATURA:

BRICHČÍN S., KOLÁŘSKÝ, A., NETÍK, K., WEISS, P. *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*. 1. vyd. Praha: Psychiatrické centrum Praha, 1996. 108 s. ISBN 80-85121-16-6.

BRICHČÍN, S., KALVACH, Z. *Soudní psychiatrie a soudní sexuologie pro policisty a vyšetřovatele*. 1. vyd. Praha: PAČR, 1997. 124 s. ISBN 80-85981-44-0.

BRICHČÍN, S. SPILKOVÁ, J. Alkohol a jeho vztah k sexuální kriminalitě. *Kriminalistika*, 2002, roč. XXXV, č. 2, s. 119 - 127.

BRZEK, A., RABOCH, J. Alkohol a sexuální delikvence. In *XIII. Vedecká lékařská konferencia k problematike sexuálnych deviácií a delikvencie v penitenciárnej praxi (Zborník prednášok)*. Trenčianske Teplice: Ministerstvo spravodlivosti SSR, Správa Zboru nápravnej výchovy, 1986. s. 132-134.

ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. 1. vyd. Praha: EUROUNION, 1998. 255 s. ISBN 80-85858-70-3.

ČÍRTKOVÁ, L. Sexuální zneužívání dětí. *Kriminalistický sborník*, 1999, roč. XLIII, č. 2. s. 41 – 46.

ČÍRTKOVÁ, L. Oběti znásilnění. *Kriminalistika*, 2002, roč. XXXV, č. 3. s. 197 - 205.

GÖDTEL, R. *Sexualita a násilí*. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1994. 192 s. ISBN 80-202-0512-8.

HANYKOVÁ, J. Podíl oběti na trestném činu znásilnění. *Kriminalistický sborník*, 1987, roč. XXXI, č. 4. s. 254 – 255.

CHMELÍK, J. a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 201 s. ISBN 80-7178-739-6.

MITLÖHNER, M. *Erotika a paragrafy*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1999. 136 s. ISBN 80-7169-691-9.

MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2001. 512 s. ISBN 80-7179-362-0.

NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 1998. 590 s. ISBN 80-200-0689-3.

PAVLOVSKÝ, P. a kol. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2001. 184 s. ISBN 80-247-0181-2.

PETRÁČKOVÁ, V., KRAUS, J. a kol. *Akademický slovník cizích slov*. 1. vyd. Praha: Academia, 2001. s. 834. ISBN 80-200-0607-9.

PONDĚLNÍČKOVÁ, J., RABOCH, J. K problematice sexuálních deviantů ve výkonu trestu. In *XIII. Vedecká lékařská konference k problematice sexuálních deviací a delikvencie v penitenciární praxi (Zborník prednášok)*. Trenčianske Teplice: Ministerstvo spravodlivosti SSR, Správa Zboru nápravnej výchovy, 1986. s. 98-102.

PRIMUSOVÁ, H. *Zločin jako nemoc*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2001. 98 s. ISBN 80-247-0067-0.

PŠENÍČKOVÁ, H. Nebezpečný „rekordman“. *Kriminalistický sborník*, 1999, roč. XLIII, č. 2. s. 8 – 11.

ŠULC, V. Kauza: Sexuální vražda. *Kriminalistický sborník*, 2001, roč. XLV, č. 3. s. 54.

URBANOVÁ, M., MATULA, Z. Psychologické aspekty osobnosti odsúdených páchajúcich sexualnu trestnú činnosť podľa §§ 241 a 242. In *XIII. Vedecká lékařská konference k problematice sexuálních deviací a delikvencie v penitenciární praxi*

(*Zborník prednášok*). Trenčianske Teplice: Ministerstvo spravodlivosti SSR, Správa Zboru nápravnej výchovy, 1986. s. 135-139.

VANÍČKOVÁ, E., PROVAZNÍK, K., HADJ-MOUSSOVÁ, Z. SPILKOVÁ, J. *Sexuální násilí na dětech*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 118 s. ISBN 80-7178-286-6.

WEISS, P. Exhibicionismus. *Kriminalistika*, 2001, roč. XXXIV, č. 4, s. 291-298.

WEISS, P. Sexuální agrese – oběti a pachatelé. *Kriminalistika*, 2001, roč. XXXIV, č. 1, s. 11-17.

WEISS, P. *Sexuální deviace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 360 s. ISBN 80-7178-634-9.

WEISS, P. Sexuální delikvence z pohledu sociologie. *Psychologie Dnes*, 2001, č. 6, s. 14-15.

WEISS, P. Sexuální vrazi. *Psychologie Dnes*, 2002, č. 2, s. 14-15.

WEISS, P., ZIMANOVÁ, J. K charakteristice deviantních a nedevariantních sexuálních delikventů. In *XIII. Vedecká lékařská konference k problematice sexuálních deviací a delikvencie v penitenciární praxi (Zborník prednášok)*. Trenčianske Teplice: Ministerstvo spravodlivosti SSR, Správa Zboru nápravnej výchovy, 1986. s. 57-61.

ZVĚŘINA, J. *Sexuologie (nejen) pro lékaře*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2003. 287 s. ISBN 80-7204-264-5.

z. č. 140/1961 Sb. (Trestní zákon)

www.mvcr.cz/prevence/obcanum/publik/ts/2002/cerven02.doc (BRICHČÍN, S. Kdo vlastně znásilňuje ženy?)

PŘÍLOHY:

Příloha č.1: Voyeurismus	2
Příloha č.2: Exhibicionismus	3
Příloha č.3: Patologická sexuální agresivita	4
Příloha č.4: Agresivní sadismus	6
Příloha č.5: Pedofilie	7
Příloha č.6: Fetišismus	8
Příloha č.7: Kombinovaná sexuální deviace	9

Kasuistiky:

Příloha č.1: Voyeurismus

Počítačový technik, 29 let, středoškolsky vzdělaný, ženatý otec dvou dětí, nikdy v minulosti netrestán, nastoupil dobrovolně sexuologickou ústavní léčbu. Rozhodl se pro ni ve chvíli, kdy manželce prozradil své slídičské aktivity. Sám pociťuje úlevu, že „se to konečně provalilo“. Má pocit, že by to už dlouho nevydržel. Jeho život byl v posledních letech „učiněné peklo“, málo spal, v práci už nezvládal nápor a trpěla i rodina.

Voyeuristické potřeby se u něj projevily poprvé už v období dospívání. Tehdy náhodou zahlédl svého staršího bratra při souloži s přítelkyní. To ho vzrušilo tak, že měl samovolnou ejakulaci. Poté na tom musel stále myslet, několikrát denně musel onanovat. Napadlo ho, že by mohl sám vyhledat příležitost ke sledování podobných aktivit. Od spolužáků slyšel, že ve vagónech vlaku, kterým dojížděli do školy, jsou na umývárce vyvrtané dírky, kterými lze sledovat ženy používající přilehlý záchod. Od té doby si sedal do kupé, co nejblíže záchodu, a když kolem prošla nějaká dívka či mladá žena na záchod, hned odcházel do umývárky, vyvrtaným otvorem (prý byl v každém vlaku, nikdy si ho nemusel vyvrtávat sám) ji sledoval a onanoval. Jednou dokonce zahlédl ženu, která na záchodě masturbovala. Nikdy při tom nebyl chycen.

V kontaktu s vrstevnicemi byl spíše stydlivý, když však o něj v 19 letech projevila zájem spolužačka „nechal se sbalit“. Ona sama pak iniciovala pohlavní styk, ten se mu docela líbil. Pak mívali styky celkem pravidelně, musel však při nich myslet na to, co viděl ve vlaku, jinak se nevzrušil. S touto partnerkou se nakonec i oženil, měli spolu postupně dvě děti. Celkem se mu ulevilo, když po porodech přestala jevit zájem o pohlavní styky, stačilo mu tehdy onanovat. Poslední dva roky však byla potřeba vidět nějaké ženy v podobných situacích stále silnější. Večer začal odcházet z domova pod záminkou venčení psa, díval se potají do oken okolních vilek, nakonec zjistil, kdy chodí obvykle ženy spát, svlékají se a myjí. Od té doby je sledoval, někdy zahlédl i souložící páry. Při těchto aktivitách onanoval až do výronu semene. Domů chodíval po půlnoci, kdy už všechny objekty jeho zájmu ulehly. Postupně však začal cítit nutkání tyto objekty sledovat i při ranním vstávání, proto se budil brzy, aby to „stihl“, a až pak odcházel do práce. Manželce své časně odchody z domova odůvodňoval joggingem. V posledních

měsících už spal denně jen několik hodin, musel stále myslet na své deviantní aktivity, jeho pracovní výkon se zhoršil, hrozilo mu propuštění. Až tehdy s rozhodl svěřit se manželce a vyhledat odbornou pomoc.

(WEISS, P. Sexuální deviace. 1. vyd. Praha: Portál, 2002.s. 34-35)

Příloha č.2: Exhibicionismus

Topič (35 let), ženatý, otec tří dětí, byl obviněn z trestného činu výtržnictví, kterého se měl dopustit tím, že se před ubytovnou studentek obnažil na dolní polovině těla a třel si pohlavní úd až do vyvrcholení. Byl při tom z okna pozorován několika dívkami ve věku 17 – 18 let, které jeho jednání oznámily policii.

Při znaleckém zkoumání obviněného bylo zjištěno, že vyrůstal v úplné rodině, jeho výchova byla vcelku přiměřená, jen občas narušená otcovým nadměrným pitím. Dokončil bez problémů základní školu, pak pokračoval ve studiu na gymnáziu, které však nedokončil pro nedostatek finančních prostředků. Bez problémů se vyučil topenářem, profesionálně se adaptoval velmi dobře. Nikdy neměl problémy s požíváním alkoholu, za nesexuální trestnou činnost nikdy nebyl trestán.

Onanovat začal již ve 14 letech, s fantaziemi dospělých žen, jak je hladí a líbá. První pohlavní styk měl až ve 20 letech, v době základní vojenské služby, po delší známosti, předtím „neměl na holky čas“. Styk byl nepodařený, měl potíže s erekcí. Další pokusy o styk byly vždy neúspěšné, nevzrušil se nikdy dostatečně, nakonec se s partnerkou rozešel, i když už byli zasnoubeni. Při masturbaci erektlní problémy neměl. Napadlo ho, že si onanii může zpestřit tím, že by při ní za záclonou svého okna sledoval kolemjdoucí, nic netušící ženy. Takto to dělal asi měsíc, pak už to ale ke vzrušení nestačilo. První exhibici provedl ve 24 letech, po rozchodu s dívkou. Tehdy viděl u řeky opalující se ženy, měl na ně vztek, že jsou v takové pohodě a jemu se nedaří. Po provedené exhibici si uvědomil, že tímto způsobem vlastně může mít každou ženu, která se mu líbí. Uvádí, že „měl“ stovky žen. Exhiboval i několikrát týdně, vždy na místech, kde byly ženy samy a on měl možnost úniku. Neoslovoval je, ukazoval se jim asi na vzdálenost deseti metrů. Odhalil si kabát a měl pod ním ztopořené přirození. Někdy ani neonanoval, pociťoval úlevu už jen tím, že ho ta žena viděla. Jindy před ní masturboval až do ejakulace. Byl zvědavý na reakci žen, sám si přál, aby se na něho se zájmem podívaly. Po exhibici měl někdy pocit viny a hanby, někdy si sliboval, že to už

víckrát neudělá, ale nikdy to nevydržel dlouho. Chytili ho poprvé až za čtyři roky, řešilo se to pokutou.

Ženil se v 29 letech, od rozchodu s první dívkou v mezidobí žádnou jinou partnerku neměl. Zpočátku měl i v manželství potíže s erekcí, nebyl dostatečně vzrušen. Asi po roce tyto potíže vymizely, frekvence styků pak byla asi jednou za jeden až dva týdny, ještě přitom pravidelně onanoval, většinou s fantaziemi v minulosti prožitých exhibic. Žena stále nemohla přijít do jiného stavu, hádali se, tehdy byl podruhé přistižen při exhibici z okna svého bytu. Dostal podmínku, manželka se nic nedozvěděla. Nakonec se jim narodilo dítě, v té době byl bez pohlavního styku, pouze masturboval. Nutkání k exhibicím bylo poměrně slabé, měl hodně starostí kolem dcery.

Další recidiva exhibicionistického chování byla až za tři roky. Šel se koupat, byly tam dvě ženy, které se opalovaly do půl těla, to nevydržel a obnažil se před nimi. Myslel si tehdy, že je to také vzrušuje, nenapadlo ho, že by jim to vadilo. V té době byl už skoro rok bez pohlavního styku, protože manželka měla rizikové těhotenství, čekala dvojčata. Opět dostal pouze podmíněný trest. Po porodu pak manželka nadále styky odmítala, neví proč, nikdy s ní o těchto otázkách nemluvil, styděl se. Uspokojoval se pouze onanií. Zrecidivoval opět ve chvíli, kdy viděl v okně ubytovny studentky, myslel si, že se na něho smějí, tak se neovládl a odhalil se. V minulosti po předchozích trestech ambulantně docházel k psychiatrovi, ale dostával jen nějaké léky na uklidnění a nic se o sobě nedozvěděl.

(WEISS, P. Sexuální deviace. 1. vyd. Praha: Portál, 2002.s. 39-40)

Příloha č.3: Patologická sexuální agresivita

Šestadvacetiletý muž, vyučený elektromechanik, obviněný z vraždy, ze série znásilnění a pokusů o znásilnění. V minulosti opakovaně trestán za majetkové trestné činy. Narozen svobodné matce, otce neznal, od 6 do 13 let vyrůstal v dětském domově. Na základní škole i v učilišti měl problémy s chováním, byl drzý, měl absence, požíval alkohol. Ve výkonu trestu bylo zjištěno sebepoškozování, zneužívání léků. Pohlavní život zahájil ve 14 letech, uvádí několik desítek sexuálních partnerek, často za peníze, poslední rok žil s družkou. Měli časté konflikty, sexuálně si nerozuměli, prý na ni neměl chuť. Zamilován nikdy nebyl. Něhu k ženě nikdy neprojevoval, „máma mě taky nehladila“. Ve vazbě měl poluční sen spojený s bitím neznámé ženy.

V 19 letech se vloupal do rodinného domku s úmyslem krást, našel tam 30letou ženu. Zbil ji, dostal na ni vztek, který si neuměl vysvětlit. Z domu poté nic nevzal a odešel. Uvádí, že když poté viděl ženskou, rozbušilo se mu srdce a měl chuť ji uhodit. Jednou mu družka vynadala, utekl do parku, šla tam nějaká žena, on ji doběhl a uhodil do obličeje.

První znásilnění provedl ve 23 letech, poté co začalo docházet k hádkám s partnerkou. Zhnusila se mu, souložit už s ní nemohl. Nadávala mu, že je špatný milenec, cítil se ponížený. Odešel s pocitem vzteku večer z domu, viděl na ulici jít asi 25letou ženu. Sledoval ji, na opuštěném místě ji doběhl, zezadu uchopil za ramena, otočil čelem k sobě, ke krku ji přiložil otevřený kapesní nůž, pohrozil zabitím. Pak ji zatáhl za ruku do plechové boudy, přikázal ji, aby se svlékla, poté s ní souložil zezadu. Měl erekci od chvíle, kdy ji předtím držel za prsy. Nedošlo však k uspokojení, tak toho zanechal, „byl to asi nějaká děvka, vždyť sama ještě přirážela“, a odešel. Dál chodil po městě, už byla noc, potkal další asi 30letou ženu, beze slova ji uchopil zezadu za prsy, řekl ji nějakou hrozbu a přiměl ji, aby s ním šla za garáž. Tam ji uhodil pěstí, zasadil ji snad čtyři rány. Krvácela. Pak ji otočil, přinutil kleknout. Svlékl ji kalhoty a kalhotky. Brečela, on s ní souložil.

Dalšího útoku se dopustil po třech letech od této první série útoků, mezitím byl dva roky ve výkonu trestu za loupež. V inkriminovaný den chodil večer po ulici, byl v napětí, cítil vztek na ženy. Viděl 19letou dívku vystoupit z autobusu. Sledoval ji až k domu, tam na ni zaútočil. Prožíval hrozný vztek a měl potřebu dívku zbit. Tloukl ji dlaněmi do obličeje, krvácela, brečela, to ho vzrušilo. Zatáhl ji do křoví, přikázal ji, aby se svlékla, pak se i sám obnažil, poručil jí, aby vzala jeho penis do úst a provedla mu felaci. Poté ji uhodil pěstí do hlavy, ona spadla. Pak utekl směrem k domovu, ale napadlo ho vrátit se zpět. Nehybná dívka krvácející z obličeje dosud ležela na místě činu. Nechal ji tam a odešel domů. Večer souložil s družkou. Ta ho pak příští den oznámila na policii po tom, co našla jeho zakrvácenou košili a slyšela zprávu o nálezu mrtvoly oběti.

Tvrdí, že o sobě ví, že ho odpor partnerky silně sexuálně vzrušuje. Nejlépe se cítí, když ho žena od sebe odhání, tahá se s ním, vzruší ho, když mu odstrkuje ruce. Při koitu preferuje polohu „a tergo“. Při falometrickém vyšetření popisy situace, kdy se mu žena oddává vyvolaly detumescenci. Popis násilí vůči neznámé ženě naopak vyvolal tumescenci. Podle závěrů sexuologického vyšetření byla u obviněného diagnostikována patologická sexuální agresivita.

Příloha č.4: Agresivní sadismus

Obviněný pachatel několikanásobného znásilnění, dle hodnocení znalců trpící agresivními sadismem, v rozhovoru se znalci uvedl, že už ve 4. třídě zjistil, že mu dělá dobře, když se se spolužáky svazují nebo přivazují ke stromu. Onanovat začal v 8. třídě, chodil do kočárkárny domu, kdy bydlel, a tam se přivazoval k sáňkám; někdy si představoval, že tam leží někdo jiný. Někdy se svlékal donaha a přiškrcoval se, přivazoval se v lese ke stromům a při tom onanoval. Jednou se stalo, že na táboře při hře svázali kamaráda a obviněný mu strkal papírky do pusy, až se chlapec pozvracel. To ho vzrušilo. Později začal osahávat dívky, vzrušovalo ho, když se bránily. Když viděl dívku, připadal si jako lovec, sledoval ji. Jednou povalil dívku na zem a zatáhl do křoví, ale v dalším jednání mu zabránila sestra. Později ji představoval, jak ji přivazuje k sáňkám. Když byl doma sám, pustil si někdy plyn, dělal mu dobře pocit nebezpečí, představoval si, že místo něho tam leží nějaká žena. Dále tento pachatel velmi podrobně popsal všechny své představy, při kterých viděl týrané ženy, a své praktiky při onanování.

(PŠENÍČKOVÁ, H. Nebezpečný „rekordman“. *Kriminalistický sborník*, 1999, roč. XLIII, č. 2. s. 8 – 11.)

„Od dětských let jsem sadista, první příznaky jsem vysledoval zhruba ve 14 letech. Onanuji s chorobnými sadistickými představami. Vzrušuje mě představa rozpárané ženy, ze které lezou vnitřnosti a která sebou škube v bolestech. Preferuji štíhlé tmavovlásky ve stáří 15 až 35 let. Myslím si, že můj stav se zhoršuje. Píšu si sadistické povídky, maluji obrázky, všechno ale okamžitě zas ničím. Začínám s sebou nosit nůž, víceméně jako symbol. Mezi možné oběti zahrnuji i vlastní manželku“, tak zhruba začíná písemná výpověď tehdy 30letého ing. Vladimíra T., zaměstnaného jako technolog leteckých opraven, funkcionáře závodních organizací SSM a KSČ, ale především ohleduplného manžela a milujícího otce tříletého syna!

Vladimír T. byl během dne, který předcházel vraždě, na školení, potom předsedal svazácké schůzi. Večer navštívil v centru Prahy kamaráda a vypil s ním v hospůdce čtyři dvanáctistupňová piva. Opilost v žádném případě nepociťoval. Vracel se poloprázdným nočním autobusem, kde ho doslova upoutal mladistvý půvab Ivany H., podtržený jejími

světlymi letními šaty. „Sexuálně mě vzrušila, pocítil jsem touhu ji rozpárat. To už jsem tušil, že to skončí špatně, že se tomu tentokrát neubráním. Při výstupu jsem vyjmul nůž z aktovky. Jdu za ní, tažen jako magnetem. Zrychluje a já též. V parku pod stromy ji dobíhám, napřahuji se a bodám ji několikrát do zad. Vykřikne a současně se ozývá nějaký křik z okna. Dívka křičí, já ji povalím na zem a škrťm. Nevím, jestli ji ještě bodám. Zmocní se mě příšerná hrůza, děs. Prchám jako šílený. Nevím, co jsem udělal s nožem. Asi po padesáti metrech si uvědomuji, že držím v ruce její kabelku. Odhazuji ji. Pak vím, že za sebou zamykám dveře do domu. Třesu se, hlava mě třeští, záchvaty hrůzy a děsu se opakují. Budím svou ženu a říkám jí, co jsem udělal. Že jsem zabil nějakou ženu. Nevěří, ale ptá se proč. Říkám, že jsem sadista, že jsem na konci, že už dál nemohu. Že mě to dlouho trápí. Chci, aby mě doprovodila k policajtům. Ptám se ženy, jestli nemá strach, že jí také zabiju. Říká, že mě to nevěří, že o tom nemá nejmenší tušení. Jdeme na místo činu, kde už probíhá vyšetřování. Jdu se přiznat, jsem psychicky na dně“.

(ŠULC, V. Kauza: Sexuální vražda. Kriminalistický sborník, 2001, roč. XLV, č. 3. s. 54.)

Příloha č.5: Pedofilie

Pracovníkům ve fotolaboratoři se dostal k rukám film, kde byla nahá dětská těla. Ohlásili na policii, že dostali ke zpracování materiál a domnívají se, že jde o dětské porno. Případ začal být vyšetřován pro důvodné podezření z dětské pornografie. Záhy poté se na dětské centrum obrátila přítelkyně matky tří dětí s tím, že pro druhá matky přišla policie kvůli „nějakým fotkám“. Matka dětí, paní F., má z prvního manželství dva syny, dvanáct a jedenáct let, z druhého manželství dceru starou pět let. Je zaměstnána jako učitelka v mateřské školce. S oběma muži byla rozvedená a nejevili o své děti zájem. Mužskou roli, hlavně ve smyslu autority, zastával dědeček, který však před půl rokem zemřel. Pro matku samotnou bylo velmi obtížné celou situaci zvládnout.

S posledním partnerem se paní F. znala asi rok. Muž byl rozvedený, z prvního manželství měl dvě dcery. Byl vyučený, pracoval jen na noční směny. Po měsíční známosti dala matka tomuto muži klíče od bytu, on se tam přes den zdržoval, podle jeho tvrzení se staral o děti. O jeho minulý život se žena nikdy nezajímala. Děti byly rády, že se jim muž věnoval, hrál si s nimi.

Při sdělování údajů o muži a vzájemném soužití byly děti velmi opatrné. O focení nahých těl spontánně nehovořily.

Na vyvolaných fotografiích byly všechny tři děti s mužem, nazí, v nejrůznějších polohách, na některých byly chlupci, jak močí. K focení docházelo přes den u nich doma, v nepřítomnosti matky. Muž dětem říkal, že si „jen hraje na fotografa“. Snažil se přitom vytvořit atmosféru zábavy, avšak zábavné a vzrušující to bylo jen pro něj. Děti posléze vyprávěly, že muž chodil doma nahý, společně se s ním mazlily v posteli, koupaly ve vaně.

Paní F. byl velmi udivená z obvinění partnera. Byla tak vlastně poprvé seznámena s minulostí partnera, kterého prakticky vůbec neznala. Ani po zhlédnutí fotografií, o kterých tvrdila, že je předtím nikdy neviděla, neměla pocit, že by děti byly nějak ohroženy, že je nedostatečně chránila před aktivitami cizího muže. Připadalo jí to zcela normální a přípustné. Nepřipouštěla ani mravní ohrožení dětí. Její aktuální pocit byla lítost nad sebou a soucit s mužem, který se dostal do vězení. I nadále si sním dopisovala.

Při dalším šetření se zjistilo, že pachatel pocházel z rodiny, ve které byl sám zneužit svým vlastním otcem, který byl i souzen pro sexuální delikt. On sám byl již ve svých 15 letech stíhán za pohlavní zneužívání. Poslední trest byl za to, že pohlavně zneužil své dvě dcery z prvního manželství, fotografoval je v jejich výkalech. Fotografie nechával vyvolávat mimo území ČR..

Při vyšetření byly u dětí zjištěny patologické příznaky – znaky postraumatického syndromu – vytěsnění vzpomínek na události, negativismus až depresivita, citové oploštění.

(VANÍČKOVÁ, E., PROVAZNÍK, K., HADJ-MOUSSOVÁ, Z. SPILKOVÁ, J. *Sexuální násilí na dětech*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. s. 109-110)

Příloha č. 6: Fetišismus

Znalecky byl vyšetřen 49letý muž, absolvent průmyslové střední školy, rozvedený, obviněný z trestných činů krádeže, kterých se dopustil tím, že na různých místech odcizoval dámské tašky, a to celkem asi ve 40 případech.

Obviněný při výsleších uvedl, že byl v minulosti trestán opakovaně, a to vždy za krádeže. Onanoval asi od 16 let, od té doby měl i zájem o dívky. Nedokázal se však

s nimi sblížit, měl pocity méněcennosti. Míval trému, jakmile začala známost mířit k sexu. Ve 24 letech se seznámil se svojí pozdější ženou, chtěla ho svést, on o to neměl zájem. Sblížování bylo zdlouhavé, dlouho ji ani nepolíbil. Při společném spaní se obnažili a vzájemně osahávali, ale nesouložili. Teprve asi za půl roku podvolil naléhání partnerky ke koitu, při něm nedělal pelvické pohyby. Ve 27 letech se s ní oženil. Po svatbě byly vztahy celkem dobré, ale po porodu dítěte ho žena začala sexuálně odmítat, přivolila ke styku jen asi jednou měsíčně. Tehdy začal onanovat s jejími věcmi, s kalhotkami a podprsenkou. V zaměstnání se jeho kolegyně převlékaly a praly si prádlo, začal jim ho krást k témuž účelu. Když se provalilo, že tam někdo krade prádlo, přestal s tím, a od té doby kradl tašky v obchodech. Všiml si totiž, že ženy v nich často nosí své prádlo. Bez prádla už tehdy neonanoval. Po čtyřech letech těchto aktivit byl přichycen a odsouzen, žena se s ním během výkonu trestu nechala rozvést.

Druhou partnerku si našel na inzerát jako 43letý. I tato žena ho musela k první souloži sama dovést. Později byl už i sám iniciativní. Když byl v její blízkosti, puzení po prádle bylo slabší. Ona sama s ním jako sexuálním partnerem nebyla spokojená, trpěl předčasnou ejakulací. S krádežemi prádla začal znovu po tom, co si našel práci v jiném městě a domů dojížděl jen na víkendy. Vytipoval si vždy nějakou ženu, která se mu líbila, a sledoval ji. Pokud si v obchodě odložila kabelku, on ji rychle odnesl, v některém z blízkých domů vysypal. Pokud v ní našel prádlo, hlavně kalhotky a podprsenky, odvezl si ho na ubytovnu. Tam je žmoulal, čichal k němu, přikládal si ho k obličeji, onanoval s ním, pak si do něj utíral semeno. Neoblékal je. Představoval si ženu, které prádlo odňal. Onanoval s ním několik dnů, pak je vyhodil nebo spálil. Sám obviněný si byl vědom patologické motivace svého chování a v době trestního stíhání nastoupil dobrovolně sexuologickou léčbu.

(CHMELÍK, J. a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. s. 182)

Příloha č.7: Kombinovaná sexuální deviace

Nevyučený muž (40 let) byl pošesté hospitalizován v psychiatrické léčebně v rámci ochranné sexuologické léčby. Pochází z rodiny nízké sociokulturní úrovně, byl výchovně i školně zanedbán, v dětství citově deprivován. Vychodil zvláštní školu, nikdy nebyl zaměstnán, živil se sběrem odpadků, občas vykonával pomocné práce. V minulosti se dopouštěl drobných krádeží i agresivního chování v opilosti.

Poprvé byl psychiatricky hospitalizován ve 23 letech na doporučení psychiatra. Bylo zjištěno, že se potuloval, vyhledával ženské záchody, tam pozoroval ženy při močení a defekaci, onanoval u toho. Opakovaně se odhalil před kolemjdoucími studentkami, někdy po nich pokřikoval vulgarity. Kálel na střeše svého domu. Další hospitalizace souvisely opět s jeho sexuální chováním. Do bytu lákal nezletilé romské dívky, chodil před nimi nahý, chtěl, aby i ony se svlékly. Opakovaně je osahával na prsou a genitálu, chtěl, aby mu třely pohlavní úd. Někdy po nich žádal moč, kterou pil, a stolici, kterou pojídal. Očichával a olizoval použité menstruační vložky, které si od dívek za malé finanční obnosy kupoval. Opakovaně byl přistižen ve svém domě oblečen v kalhotkách a podprsence. Byl nalezen schovaný v septiku dřevěného nádražního záchodku, kde zezdola pozoroval močící ženy a dívky, Po zadržení policií byl pokaždé přivezen do psychiatrické léčebny.

On sám vše popřel, nikdy ani neonanoval, „takové věci se nedělají“. Uvedl, že v minulosti měl pohlavní styky, ve 25 letech se i oženil se starší ženou, žili spolu osm let. Pohlavní styky měli prý asi jednou za měsíc, víc nebylo třeba, on to nemá moc rád. Ženě to ale nestačilo, tak od něj odešla. Nic z uvedeného prý nedělal, všechno si na něho vymysleli sousedi, aby ho dostali do blázince. Holky k němu chodily samy, svlékly se jen, když se chtěly umýt, nikdy od nich nežádal moč ani stolici, nikdy se ani sám nesvlékl. U pacienta byla diagnostikována porucha osobnosti s rysy sociální a citové maladaptace, snížení intelektu a polymorfní sexuální deviace (projevy myzofilní, voyeuristické, transvestitické, exhibicionistické).

(CHMELÍK, J. a kol. Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. s. 189)

Posuzovaný 26letý muž, svobodný, vyučený zámečník. Trestně stíhán pro trestný čin vraždy, kterého se měl dopustit tím, že střepy rozbité láhve proťal krční tepnu 39leté ženě. Rodinná anamnéza psychiatricky negativní. Obviněný nebyl vážněji tělesně nemocen. Na základní škole i v učení měl problémy s kázní, dvakrát utekl z domova, toulal se a zneužíval návykové psychotropní látky. ZVS nevykonal - neschopen pro toxikomanii. Trestán pro násilnou trestnou činnost (bez sexuální motivace) v intoxikovaném stavu (dvakrát – v 19 a 25 letech). Uvedl, že nikdy v životě neměl sexuální problémy. Heterosexuální vývoj posuzovaného byl urychlený, pohlavní aktivita přiměřená. Asi dva měsíce před spácháním předmětné trestné činnosti v intoxikovaném stavu roztrhl kočku a její střeva rozvěšel na hřebíky po místnosti. Chtěl „krvavou oběť“

Satanovi“. Uvedl, že při „fetování“ si vybavoval „příjemné“ představy násilností, scény s plameny a krví.

V předmětný den požíval nadměrně alkohol, čichal toluen a aplikoval nitrožilně Alnagon. Seznámil se s poškozenou, domluvili se na pohlavním styku v opuštěném sklepě. Při souloži vdechoval aceton. Aceton nedopatřením vylil ženě na obličej. Když žena křičela, že to pálí, škrtl zapalovačem, aby se na ni podíval. Nahá žena začala hořet. Posuzovaný byl fascinován pohledem na hořící ženu, který byl pro něj silným sexuálním stimulem. Pohled na utrpení a oheň spustil u posuzovaného sexuálně abnormální motivační program. Intoxikace odbrzdila i zbytky možných zábran. Posuzovaný již pod vlivem své kvalitativně změněné sexuální motivace po zhasnutí plamenů střepem láhve od ředidla několikrát řízl poškozenou do krku. Následující den se k mrtvé ženě vrátil, mrtvé tělo osahával, manipuloval s ním, polil ředidlem a znovu zapálil.

Znalci dospěli k názoru, že posuzovaný je postižen dissociální psychopatií s dominujícími rysy nezdrženlivosti, explozivitu, agresivity a anetičnosti. Je závislý na alkoholu a organických rozpouštědlech. Je postižen polymorfní deviací sadismem s fetišistickými rysy pyrofilie a nekrofilie.

(PAVLOVSKÝ, P. a kol. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2001. s. 133 - 134)